

Prožívání smysluplnosti života uživatelů nízkoprahových služeb

Kateřina Bubeníková

Bakalářská práce
2018

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Bubeníková**
Osobní číslo: **H150377**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Prožívání smysluplnosti života u uživatelů nízkoprahových služeb**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti psychodiagnostiky, závislostního chování a prožívání smysluplnosti života uživatelů drog.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou interpretativní fenomenologické analýzy.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CAKIRPALOGLU, Panajotis. Psychologie hodnot. Olomouc: Votobia, 2004. 427s. ISBN 80-7220-195-6.

FRANKL, V. E. Vůle ke smyslu. Brno: Cesta Brno, 2006. ISBN 80-7295-084-3.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha : Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-2471-362-4.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 204 s. Psyché. ISBN 80-247-1370-5.

NEŠPOR K.: Návykové chování a závislost, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-267-6.

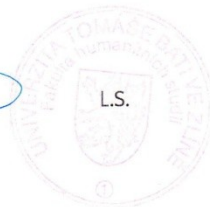
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Michal Pernička, Ph.D.**

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2022.09.18

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

²⁾ Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením s užitím školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce popisuje problematiku prožívání smysluplnosti života. Cílem výzkumu je zmapovat a porozumět jak přemýšlí o smyslu života uživatelé nízkoprahových služeb. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol, zabývající se pojmy z oblasti psychologie osobnosti, smyslem života a tématem drogové závislosti, včetně výčtu drog, popisu závislosti a představení zařízení zaměřující se na práci s uživateli návykových látek. V praktické části bakalářské práce byl aplikován kvalitativní výzkum s využitím interpretativní fenomenologické analýzy.

Klíčová slova: Smysl života, smysluplnost, frustrace, drogová závislost, drogy, uživatel návykových látek.

ABSTRACT

The bachelor thesis describes the issue of experiencing the meaningfulness of life. The aim of the research is to map and understand how the clients of low-threshold services think about the meaning of the life. The theoretical part is divided into three chapters, dealing with the concepts of psychology of personality, the meaning of life and the topic of drug addiction, including drug listing, description of addiction and the introduction of devices aimed at working with addictive drug users. In the practical part of the bachelor thesis, qualitative research was applied using interpretative phenomenological analysis.

Keywords: The meaning of life, meaningfulness, frustration, drug addiction, drugs, drug user.

Především chci poděkovat vedoucímu své bakalářské práce, Mgr. Michalu Perničkovi, Ph.D, za odborné vedení mé práce, trpělivost a ochotu.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za slova povzbuzení a jejich podporu po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 SMYSL ŽIVOTA	13
1.1 OSOBNOST ČLOVĚKA.....	13
1.2 SEBEPOJETÍ	13
1.2.1 Problematika identity	14
1.3 MOTIVACE, POTŘEBY	14
1.4 SMYSL ŽIVOTA	15
1.4.1 Vůle ke smyslu.....	15
1.4.2 Logoterapie	16
1.4.3 Ztráta smyslu.....	16
2 PROBLEMATIKA ZÁVISLOSTI	17
2.1 ROZDĚLENÍ A POPIS NÁVYKOVÝCH LÁTEK	18
2.1.1 Alkohol.....	18
2.1.2 Opioidy a opiáty	19
2.1.3 Stimulancia.....	21
2.1.4 Halucinogenní drogy.....	22
2.1.5 Konopné drogy.....	23
2.1.6 Analgetika, sedativa a trankvilizéry	24
2.1.7 Těkavé látky	24
2.1.8 MDMA a jiné drogy „technoscény“	25
2.1.9 Tabák.....	25
2.2 ZÁVISLOST	25
2.2.1 Definice závislosti	25
2.2.2 Čtyři stádia rozvoje závislosti	26
2.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A ZDRAVOTNICKÁ ZAŘÍZENÍ	26
2.3.1 Sociální služby	27
2.3.1.1 Terénní programy	27
2.3.1.2 Denní stacionáře	27
2.3.1.3 Terapeutické komunity	27
2.3.1.4 Nízkoprahová denní centra	28
2.3.2 Zdravotnická zařízení.....	28
2.3.2.1 Detoxikační jednotky.....	28
2.3.2.2 Střednědobá ústavní léčba	28
2.3.2.3 Následná péče, doléčovací programy	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
3 PŘÍPRAVA VÝZKUMU	31
3.1 CÍL VÝZKUMU	31
3.1.1 Výzkumný problém.....	32
3.1.2 Výzkumné otázky.....	32

3.2	VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
3.3	VÝZKUMNÁ METODA	33
3.3.1	Interpretativní fenomenologická analýza	33
3.4	METODA SBĚRU DAT	34
3.5	ETIKA	35
3.6	POPIS ANALÝZY DAT	38
4	ANALÝZ A INTERPRETACE DAT	42
4.1	SEBEREFLEXE	42
4.2	RESPONDENTI	42
4.3	VÝSLEDKY ANALÝZY	44
4.3.1	Vztahy	47
4.3.1.1	Rodina	47
4.3.1.2	Děti	49
4.3.2	Současné prožívání	51
4.3.2.1	Malé cíle	51
4.3.2.2	Motivace	52
4.3.2.3	Realita	53
4.3.2.4	Rezignace	53
4.3.3	Pojetí smyslu	53
4.3.3.1	Volnost	53
4.3.3.2	Jistota	54
4.3.3.3	Přežit	54
4.3.3.4	Samota	54
4.3.3.5	Vztahy	54
4.3.4	Droga	55
4.3.4.1	Nástroj	55
4.3.4.2	Pocit kontroly	55
4.3.4.3	Překážka	56
4.3.5	Cizí vliv	56
4.3.5.1	Společnost	56
4.3.5.2	Pervitin	56
4.3.5.3	Instituce	57
4.3.5.4	Rodina	57
4.4	ZPRÁVA O VÝZKUMU	57
5	DISKUZE	60
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	67
	SEZNAM TABULEK	68
	SEZNAM PŘÍLOH	69

ÚVOD

Otázka po smyslu života doprovází lidstvo snad od samého počátku. Lidé se o smyslu ptají převážně v situacích, kdy pocítují jeho absenci, prázdnotu, nebo frustraci. Většinou se jedná o nárazové okamžiky, kdy se jedinec zastaví v každodenním shonu a vytvoří si prostor pro myšlenky takového charakteru. Dříve bylo téma smysluplnosti života především součástí filozofických a teologických úvah. V současné době již existuje široká škála odborných publikací na toto téma, které autoři pojmají z různých perspektiv.

Myslím si tedy, že téma smysluplnosti života a otázka po smyslu je stále aktuální, možná v dnešní době ještě více než dřív. Žijeme ve společnosti, kdy se klade důraz na výkon a stále se zvyšují nároky na schopnosti jedince. Lidé si jsou navzájem spíše konkurenty a protivníky než rovnocennými partnery. Dochází k postupnému prohlubování a posilování anonymity a individuality, které mohou být příčinou frustrace z nedostatku kvalitních citových vazeb a pocitů ztráty smyslu vlastního života z důvodu dlouhodobé neschopnosti dosažení stanoveného cíle společností.

Problematiku smyslu života jsem ve své práci propojila s drogovou závislostí, tedy konkrétně jsem jej aplikovala na uživatele návykových látek. Zmínky o užívání návykových látek sahají do dávné historie. V některých kulturách byly drogy užívány k léčebným účelům, jindy jako součást rituálů, nebo nástroj ke chvilkovému úniku z reality. V současné společnosti se drogová závislost považuje za projev patologického chování a řeší se abstinencí.

Motivací pro zpracování tohoto tématu pro mě bylo porozumět vnímání a prožívání smysluplnosti života očima uživatelů návykových látek, jako možný prostředek k práci s nimi, který bych mohla využít během své praxe v kontaktním centru. Zajímá mě, zda je možné a efektivní vzít přístup k uživatelům za úplně opačný konec a místo řešení situace tady a teď a zaměřením se pouze na jejich drogovou závislost a aktuální stav se více věnovat jejich vnitřnímu prožívání a vnímání svého života. A aplikovat takový přístup na kontaktní centra. V dostupných zdrojích jsem nenašla zmínku o tom, zda by se již někdo pokusil metodou interpretativní fenomenologické analýzy o zmapování prožívání zaměřeným na klienty kontaktních center.

Ve své práci se budu zabývat pojmy z oblasti psychologie osobnosti, týkající se prožívání smysluplnosti života jedince. Zmíním pohledy významných autorů na téma smyslu života, včetně. V druhé polovině práce popíši stručně problematiku drogové závislosti, seznámím

čtenáře s návykovými látkami a představím služby zabývající se osobami závislými na návykových látkách.

Ve svém výzkumu jsem zvolila kvalitativní přístup a jako metodu jsem využila výhody Interpretativní fenomenologické analýzy, která se primárně využívá po mapování prožívání určité skutečnosti či situace jedince. Výsledky výzkumu shrnu v závěrečné diskuzi a pokusím se přednést doporučení pro případný návazný výzkum se snahou o hlubší zmapování.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SMYSL ŽIVOTA

1.1 Osobnost člověka

Na úvod teoretické části práce začneme pozvolna. Zmapujeme Osobnost člověka, sebepojetí, dotkneme se tématu identity a představení lidských potřeb.

Prožívání, uvažování, nebo chování člověka bývá velmi variabilní a odvíjí se od osobnosti daného jedince (Vágnerová, 2005).

Vágnerová (2005) charakterizuje osobnost jako individuální a integrovaný systém, který determinuje způsob, jakým se jedinec chová, prožívá a uvažuje. Lze ji popsat pomocí základních faktorů, které později určují tendence k určitému způsobu chování a prožívání. Z perspektivy stability se rozlišují trvalejší osobnostní vlastnosti a přechodné aktuální stavy, během kterých lze stále pozorovat typické projevy pro danou osobnost.

Vrozeným základem osobnosti je temperament, který Vágnerová (2005) zmiňuje jako málo ovlivnitelný učením individuálně typický sklon k určitému způsobu reagování. Přesto jeho změna v průběhu života není vyloučená.

Vágnerová (2005) rozlišuje tři základní složky zahrnující představu jedince o sobě samém.

První složkou je **tělesná identita**, kdy jedinec své tělo určitým způsobem vnímá, pociťuje, hodnotí a poznává. Dochází k vědomé regulaci aktivity. Jako další složku Vágnerová (2005) popisuje **psychickou identitu** jako souhrn individuálně typických duševních procesů a vlastností, formující představu o sobě samém. Člověk pojímá své psychické projevy jako součást svého já. Poslední složkou je **sociální identita**, kterou tvoří příslušnost k určitým sociálním skupinám, role, které v nich jedinec získal, případně míra jejich prestiže. Jednotlivé role se integrují do celkového sebepojetí. Sociální identita představuje také sebeomezení tím, kam člověk patří a jak je zde hodnocen a přijímán. (Vágnerová, 2005)

1.2 Sebepojetí

Sebepojetí reprezentuje celkový obraz vlastního já. Postoj k sobě samého tedy přirozeně vyplývá z obrazu vlastního já. Sebepojetí zahrnuje sebehodnocení, sebedůvěru a sebeúctu a sebelásku. Základem sebehodnocení je povědomí o svých kompetencích, zkušenost s úspěchem či neúspěchem, hodnocením a názory ostatních. Společenské normy se mohou stát kritériem pro hodnocení různých projevů. V případě, že chování jedince odpovídá spo-

lečenským normám, dochází k ocenění, které má podobu zpětné vazby podporující pozitivní sebehodnocení. Sebedůvěra v přijatelném měřítku je spojena s pocitem kontroly a možnosti ovlivnit svůj život. Míra sebedůvěry má vliv na motivaci a úrovni cílů, stanovené jedincem. Jedinec vykazující nízké sebehodnocení má tendence podceňovat své možnosti a setrvává spíše v pasivnější roli, takové chování může vyústit do ztráty pocitu kontroly a víry ve schopnost ovlivnit výsledek, které může pokračovat až k rezignaci. Sebelásku jako citový projev postoje k sobě samému vyjadřuje míra sebeakceptace. Zároveň podporuje integraci jednotlivých složek vlastního já. Sebehodnocení může být ovlivněno defenzivním chováním, které jedinec volí jako reakci na nezvládnutelnou zátěž. (Vágnerová, 2005)

1.2.1 Problematika identity

Identita subjektu představuje možnost být takový, jaký skutečně člověk je. Takový projev není ale vždy možný, proto v některých situacích lidé stylizují své chování. Účelové předstírání tedy vede ke ztrátě identity. Do identity řadíme také identifikaci, jakožto ztotožnění se s určitou skupinou lidí. V některých případech může dojít k účelovému odmítnutí identifikace. Identifikace představuje ztotožnění se s rolemi, které subjektu přísluší a zároveň vše, co jedinec považuje za faktor pozitivního sebehodnocení. Během dospělosti je identita opřená o vazbu na morální principy (Nakonečný, 2009).

1.3 Motivace, potřeby

Výrost a Slaměník (2008) tvrdí, že motivace určuje směr a intenzitu chování. Veškeré chování člověk je motivované i ve chvíli, kdy si jedinec motiv neuvědomuje. Cílem motivace je obraz budoucího stavu, kterému jedinec své chování směřuje. Vztah toho, co podněcuje člověka k činnosti. Mezi základní motivační faktory zahrnují Výrost a Slaměník (2008) potřeby, hodnotovou orientaci, zájmy a zčásti postoje. Potřeba je subjektivní pocit nedostatku něčeho, co jedinec považuje za nezbytné pro jeho život. Významnou stránkou potřeby je subjektivní prožívání projevující se pocitem nelibosti, napětí a strádání. Zároveň můžeme potřeby označit za hybnou sílu lidské činnosti. Pro klasifikaci potřeb použijeme Maslowovo (Maslow 1970 in Výrost a Slaměník 2008) hierarchické rozdělení do pěti skupin. První, základní rovinou potřeb jsou fyziologické potřeby. Druhou rovinu tvoří potřeba bezpečí, jako třetí je označována potřeba sounáležitosti a lásky v podobě být akceptován

a k někomu patřit. Předposlední rovinou je potřeba uznání, důvěry, respektu a poslední rovinu zastupuje potřeba seberealizace. (Výrost, Slaměník, 2008)

1.4 Smysl života

Otázka tážající se po smyslu života představuje pro člověka výzvu. U většiny autorů, zabývajících se touto problematikou narazíme na filozofické, sociologické, psychologické nebo teologické pozadí. Většinou si jedinec otázku po smyslu pokládá jen v některých situacích, nejedná se tedy o permanentní hledání smyslu (Tavel, 2004).

Jakmile jedinec není schopen vidět konec nějakého přechodného období ve svém životě, nemůže si ani vytyčit životní cíl. Život v této chvíli ztrácí obsah i smysl. Jedinou duchovní oporou se stává zaměření na konec, která člověka chrání před úpadkem (Tavel, 2004).

Yalom (2006) popisuje rozdělení smyslu na kosmický a pozemský. Otázky po smyslu života obecně se tážou po kosmickém smyslu, často spojeném s vírou v Boha. Kosmický smysl tedy obsahuje nějaký plán, který existuje nad člověkem. Pozemský smysl zahrnuje otázky po smyslu konkrétního života jedince. Yalom (1999 in Křivohlavý, 2006) zmiňuje čtyři podstatná témata: smrt, izolace, nesmyslnost a svobodu, kdy konfrontace s nimi vyvolává hlubokou úzkost. Popisuje, že projekty zaměřené na něco či někoho mimo sama sebe mají silnější a hlubší význam pro člověka.

1.4.1 Vůle ke smyslu

Frankl (1994, in Tavel 2004) se dotýká tématu užívání psychoaktivních látek a vnímání smyslu života. Popisuje, užívání LSD mladými lidmi a následným získáním pocitu, že vše dává smysl. Zároveň upozorňuje, že jedná pouze o pocit smyslu a ne opravdový smysl jako takový. Takový stav je považován za nebezpečný, kdy se mladí lidé spokojí pouze s pocitem, nikoli s opravdovým smyslem. Frankl (1995 in Tavel 2004) zmiňuje termín „nedělní neuróza“, jako forma deprese vyplývající z útlumu každodenních aktivit a následné absence smyslu osobní existence jedince.

Podle Tavela (2004) člověka charakterizuje vůle ke smyslu, jakožto zápas o smysl bytí, nalezení a naplnění svého životního obsahu.

„Smysl není věc subjektivit, věc soukromého a osobního světonázoru, smysl si člověk nedává. Smysl je věc objektivit, věc experimentálně-psychologického zkoumání, smysl člověk hledá. Když smyslu člověk nerozumí, má ho podle nejlepšího vědomí a svědomí od-

hadnout. Dávat smysl nemá ani vychovatel, ani psychiatr. Dávání smyslu vede k moralizování. Při hledání smyslu pomáhá svědectví jiného člověka.“ (Tavel, 2004, s. 44).

1.4.2 Logoterapie

Z perspektivy logoterapie je smysl přítomen v každém okamžiku a životní situaci. (Kosová, 2014) „*Když se ptáme po smyslu života, nemáme většinou na mysli otázku, co znamená žít, tj. jaký je význam výrazu „život“. Smysl je tudíž něco jiného než význam. Význam odkazuje k sémantice a volá po definici života, smysl ale odkazuje k něčemu jinému, Otázku po smyslu života bychom mohli parafrázovat otázkou „O čem je život?“. Odpověď „Život je o tom a o tom...“ je vždy výkladem života podle nějakého příběhu (narrativu).“ (Kosová, 2014, s. 18-19)*

Smysl, může být zároveň orientací pro normy, hodnoty, nebo rozhodnutí. V současné době pocítujeme značnou preferenci subjektivního smyslu, kdy má smysl to, co vychází z osobního přání jedince. V důsledku toho dochází k absenci dialogu se světem, která směřuje jedince k sebestřednosti a emoční frustraci. (Kosová, 2014)

1.4.3 Ztráta smyslu

Vágnerová (2005) zmiňuje frustrační toleranci jako obecnou míru odolnosti vůči zátěžovým situacím. Jde o komplex protektivních faktorů, které podporují člověka ve zvládnání nepříznivých událostí. Tyto faktory zahrnují i sociální oporu, jejíž absence může být příčinou různých psychických problémů. Lidé, kteří se potýkají s určitým znevýhodněním, bývají často osamělí nebo vyloučení z malých sociálních skupin.

2 PROBLEMATIKA ZÁVISLOSTI

Následující kapitola si klade za úkol představení oblasti drogových služeb, z důvodu charakteru výzkumného souboru, kterým jsou uživatelé návykových látek navštěvující kontaktní centrum. Na úvod představím návykové látky a následně podrobněji popíšu jen ty, které jsou nejčastěji užívány uživateli kontaktního centra. Poté se zaměřím na oblast závislosti a kapitolu ukončí stručný přehled zařízení a služeb se zaměřením na uživatele návykových látek.

Dle Nešpora (1999) se slovem droga obecně označuje velice široký okruh psychotropních látek, jejichž užívání může vést k drogové závislosti. Obvyklým popisem drogy zmiňuje Dočkal (2000) látku, chemického původu působící na tělo s tendencí měnit náladu, chování, sluchové a zrakové vjemy.

Droga je podle nejnovějších poznatků taková látka, která podle Dočkala (2000) splňuje tyto základní požadavky:

1. Působí na psychiku, ovlivňuje naše poznávání a vnímání reality. Její chemické složení může být přírodní, nebo syntetické. Může docházet k pocitům opojení, otupení či povzbuzení.
2. Způsobuje dočasné nebo trvalé změny na somatické a psychické rovině, ovlivňuje chování a emoce.
3. Je schopna vyvolat závislost. Látka se stává součástí organismu, dochází ke stavu onemocnění toxikomanií (Dočkal, 2000).

Polymorfni užívání drog

Jedná se o užívání více návykových látek, které zároveň popisuje většina problémových uživatelů. Závažnost drogových problémů, typ užívané drogy, délka a způsob aplikace mohou mít vliv na možnosti změny (Gossop, 2009).

Sociální problémy spojené s užíváním návykových látek

Důsledkem užívání drog může být také výskyt sociálních problémů. Mezi nejčastěji uváděné se řadí bezdomovectví, anamnéza fyzického a sexuálního zneužívání, nezaměstnanost, nízké vzdělání a chudoba. Výraznějšími problémy spojené s užíváním návykových látek patří páchání trestné činnosti, především různé formy krádeže za účelem opatřit si drogu (Stewart in Gossop, 2009).

Infekce přenášené krví

Rizikem sdílení injekčního materiálu může být přenos HIV a dalších infekcí přenášených krví. K přenosu infekčních onemocnění může dojít také na základě sdílení roztoku, během kontaktu s kontaminovanými lžičkami, filtry a vodou na proplach (Gossop in Gossop, 2009).

2.1 Rozdělení a popis návykových látek

- Alkohol,
- opioidy a opiáty,
- stimulancia,
- halucinogenní drogy,
- konopné drogy,
- analgetika, sedativa a trankvilizéry,
- těkavé látky,
- MDMA a jiné drogy „technoscény“,
- tabák.

2.1.1 Alkohol

Alkohol se získává ze sacharidů chemickým procesem kvašení, může se jednat o jednoduché cukry, obsažené v ovoci, nebo polysacharidy z obilných zrn nebo brambor. Prostřednictvím destilace se dosahuje vyšší koncentrace. Nadměrná konzumace alkoholu je označována jako „alkoholismus“ (Popov in Kalina: 2003).

Z psychiatrického hlediska se člení poruchy vyvolané nadměrným užíváním alkoholu do dvou základních skupin:

- Poruchy, jejichž vznik je způsoben přímým účinkem alkoholu na centrální nervový systém. Vznik poruchy může nastat bezprostředně, například intoxikací alkoholem, nebo jako následek chronického abusu alkoholu (odvykací stav, psychotická porucha, amnestický syndrom).
- Poruchy s projevy návykového chování souvisejícím s abusem alkoholu s možností vyústění v závislost. Konkrétně dochází ke ztrátě kontroly užívání a syndromu závislosti na alkoholu (Popov in Kalina, 2003).

I přes to, že je alkohol nejčastěji uváděn jako sekundární droga u uživatelů návykových látek, stále se můžeme setkat s podceňováním a zanedbáváním problémů s alkoholem během léčby drogové závislosti (De Leon, 1989, Lehman a Simpsons, 1990, Gossop et al., 2000 in Gossop, 2009). „*Některé formy užívání drog, například kokainu jsou často úzce spjatý s těžkým alkoholismem*“ (Gossop 2000 in Gossop, 2009, s. 13).

2.1.2 Opioidy a opiáty

V lékařství zastupují opioidy roli nejsilnějších léků proti bolesti, nebo jako léky proti kašli. Opiáty patří mezi podskupinu ovoidů, která je svou strukturou podobná morfinu. (Presl, 1995) Jedná se tedy o alkaloidy, přírodní látky zásadité povahy, získávané ze surového opia, od kterého je odvozen skupiny látek. Surové opium se získá naříznutím nezralé makovice, ze které vytéká žlutozeleně zabarvená tekutina, která má na vzduchu tendenci zasychat v hnědou beztvarem hmotu. Mezi základní opiáty řadíme morfin a kodein, které byly chemickou cestou izolovány ze surového opia. Obou látek se později připravovaly účinnější deriváty. Z kodeinu kodid a z morfinu diacetylmorfin neboli heroin (Minařík in Kalina, 2003).

Projevy při užívání a závislosti:

V průběhu intoxikace se dostavuje zklidnění a příjemná euforie. Jako první příznaky akutní intoxikace bývají popisována nevolnost, hučení v uších, zúžení zornic, svědění, pocit tepla v obličeji (Minařík in Kalina, 2003).

Během chronického abusu dochází k postižení především oblasti charakterových vlastností, intelektu a etické degradaci. Člověk závislý na opioidech ztrácí libido, potenci, může být líný, depresivní, pravidlem jsou i děsivé hypnagogické pseudohalucinace. Zejména heroin má vysoký potenciál pro vznik somatické závislosti. K rozvoji závislosti může dojít již po několika týdnech, nejpozději měsících užívání. Odvykací stav se projevuje bolestmi břicha, průjmami, neklidem, nespavostí. V těžších případech dochází k pocení, zvýšení teploty, slzení, poruchám řeči, třesům, nechutenství a dehydrataci. Může dojít až ke kolapsu a úmrtí (Minařík in Kalina, 2003).

Morfin

Je alkaloidem opia. Známý pro své využití lékařství k tlumení bolesti. Zpravidla se aplikuje nitrožilně. Jedná se o bílý krystalický prášek hořké chuti. K intoxikaci dochází poměrně rychle, mezi projevy patří euforie přecházející do útlumu. Dochází k rychlému růstu tole-

rance. Rizikem je výrazná fyzická závislost, psychická závislost, rychlé zvyšování tolerance, ztráta libida, poruchy potence, neplodnost u žen (Mahdalíčková, 2014).

Kodein

Jedná se o alkaloid získávaný z opia. Je využíván v lékařství proti bolesti a k tišení kašle. Po aplikaci dochází v játrech k transformaci jeho části na morfin. V případě nitrožilní aplikace dochází k rychlému nástupu závislosti (Mahdalíčková, 2014).

Braun

Chemicky řadíme braun mezi polysyntetické drogy. Vyrábí se především v domácích laboratořích z léčiv obsahujících kodein, kdy je výsledným produktem hnědá tinktura. Jedná se o specificky českou drogu. Braun disponuje nižším potenciálem pro závislost než heroin a zároveň účinky a důsledky užívání jsou u obou látek podobné (Minařík in Kalina, 2003). Braun je tradičním opitátem české drogové scény, užívá se zpravidla nitrožilně a to i během prvních experimentů (Presl, 1995).

Heroin

Byl několik let považován za lék proti závislosti na morfinu. Nejčastější formou aplikace heroinu je nitrožilní užití, které zároveň patří mezi nejrizikovější. Mezi méně rizikové užití řadíme šňupání, kouření a inhalaci z aluminiové fólie. Hnědý heroin je vhodný ke kouření, nebo inhalaci z důvodu složitějšího rozpouštění ve vodě, ke kterému je potřeba přidání kyseliny. Pro injekční aplikaci je tedy častěji využíván bílý heroin- hydrchlorid (Minařík in Kalina, 2003).

Heroin působí prudčeji než morfin, proniká lépe do mozku a tlumí dýchací cesty.

Tolerance má tendenci rychlého růstu, vytváří se silná psychická i fyzická závislost. K abstinčním příznakům dochází prakticky ihned po odeznění účinků látky (Mahdalíčková, 2014).

Metadon

Je zařazen mezi syntetické opioidy. Nižší potenciál závislosti než u heroinu získal díky pomalému nástupu účinku s minimálním pocitem euforie. Během substituční léčby se metadon užívá 1x denně kvůli dlouhému poločas eliminace, který dosahuje cca 25h. K aplikaci dochází nejčastěji orálně. Výroba metadonu se provádí pro medicínské účely jako látka pro substituční léčbu závislosti na opioidech (Minařík in Kalina, 2003). Jedná se spíše o snahu o udržení závislosti pod kontrolou a odstranění nežádoucích sociálních důsledků

pro uživatele a jeho okolí. Při užití nastupuje nižší pocit euforie než u heroínu a proto je velmi často kombinován s jinou drogou. Podmiňuje vznik fyzické i psychické závislosti (Mahdaličková, 2014).

2.1.3 Stimulancia

Zjednodušeně řečeno jde o drogy, jejichž primárním efektem je celková stimulace a povzbuzení (Presl, 1995). Mezi typické zástupce se řadí pervitin, amfetamin, kokain a extáze, u které může docházet i k psychedelickému účinku. Jedná se psychostimulancia, s budivým nefyziologickým efektem na CNS. U stimulancií nedochází k somatické závislosti. Psychická závislost se projevuje primárně carvingem, tedy bažením po droze (Minařík, 2003).

Somatické komplikace

Během užívání stimulancií se zatěžuje především kardiovaskulární systém, zvyšuje se riziko srdečních a mozkových příhod. Dochází k velmi rychlému hubnutí zapříčiněné sníženou chutí k jídlu a nastavení těla na vrcholový výkon (Minařík, 2003).

Toxická psychóza

Při dlouhodobém užívání psychostimulancií může dojít k toxické psychóze. V některých případech ji může vyvolat i jednorázová dávka. K toxické psychóze dochází postupně, prvními projevy jsou senzitivní vztahovačnost, později se dostaví zřetelné paranoidní domněnky, zrakové a sluchové halucinace. Uživatel má pocit, že mu chce někdo ublížit. Mnohdy nelze klinický obraz toxické psychózy odlišit od schizofrenie (Minařík, 2003).

Kokain

Jedná se o drogu přírodního původu. Alkaloid obsažený v listech keře *Erythroxylon coca*. Původně se užívala žvýkáním listů (Presl, 1995).

Účinky kokainu jsou zpravidla krátké, ustupují zpravidla po 30. minutách. Účinek drogy se projevuje vzestupem krevního tlaku zrychlením pulsu, bledostí a nevolností. Dalšími projevy jsou družnost, veselost, halucinace příjemného obsahu. Objevuje se touha po pohybu a zvýšeném výkonu. Intoxikovaný člověk je často nápadný svou nadbytečnou energií a hovorností. Kokain se užívá především šňupáním (Minařík in Kalina, 2003). Riziko toxické psychózy je stejné jako u pervitinu. Ke vzniku může docházet velmi pomalu a nenápadně s následným dlouhodobým průběhem (Presl, 1995).

U Kokainu nedochází k somatické závislosti. Psychická závislost se u kokainu považuje za velmi silnou (Minařík in Kalina, 2003).

Pervitin

Čistý pervitin má podobu mikrokrytalického bílého prášku, bez zápachu, vyznačující se hořkou chutí. Na černém trhu se může vyskytovat zbarvení do žluta či fialova. Výchozí látkou pervitinu je efedrin. Užívá se většinou nitrožilně, šňupáním, nebo orálně (Minařík in Kalina, 2003). Užití pervitinu viditelně ovlivňuje motoriku. Jsou postiženy i psychické funkce. Dochází k euforii, snížení únavy, nechutenství, zvýšení výkonnosti celého organismu. Dalšími projevy je rozšíření zorniček, zvýšený tlak a tep, absence potřeby spát, zvýšená pozornost a soustředěnost. Během akutní intoxikace se dostavuje neklid, hyperaktivita, bolesti hlavy, křeče (Minařík in Kalina, 2003). Během zneužívání se rychle vytváří psychická závislost a zvyšuje tolerance. Dochází k proměně osobnosti, typickými jsou stavy paniky a pocit ohrožení, který přechází do agrese. Mezi rizika užívání pervitinu řadíme sníženou reakci na podněty z okolí, agresivita, halucinace, srdeční arytmie, zvýšení krevního tlaku, přenos HIV/AIDS a hepatitidy (Mahdalíčková, 2014). Po určité době užívání dochází k zásadním změnám psychiky. Je také možný výskyt zrakových a sluchových halucinací (Presl, 1995).

Extáze

Je drogou syntetického původu, patřící do látek odvozených do amfetaminu. Droga se většinou vyskytuje ve formě tablet s vytlačeným obrázkem. Vliv drogy vyvolává empatii, zvýšenou aktivitu, zároveň může nastat vyčerpání organismu, dehydrataci. Riziky užití můžou být nepředvídatelné účinky, psychická závislost, vyvolání Parkinsonova syndromu. Během intoxikace se rozšíří zornice, zrychlí puls, zpravidla se dostavuje žízeň, úzkost, zmatenost (Mahdalíčková, 2014).

2.1.4 Halucinogenní drogy

Halucinogeny lze rozdělit do tří skupin dle původu. Jedná se o přírodní halucinogenní drogy rostlinného původu a z hub, přírodní halucinogenní drogy živočišného původu a semi-syntetické a syntetické halucinogenní drogy (Minařík in Kalina, 2003). Podle Presla (1995) je základním efektem halucinogenů změna vnímání. Ve většině případů se jedná o látky s nevyzpytatelným účinkem. Dochází k porušení vnímání různé hloubky, může dojít až k vyvolání toxické halucinatorní psychózy.

LSD

Jedná se o diethylamid kyseliny lysergové. Nejčastěji vyskytovaná forma LSD u nás jsou tzv. tripy, papírové čtverečky s potiskem či krystaly, malé granulky zelené nebo tmavomodré barvy. Ve většině případů se po dobu 8-14 hodin dostávají halucinace, odlišné pocíťování emocí a času, může docházet i k prolínání smyslů. Dochází k psychické závislosti, která může trvat několik týdnů (Mahdalíčková, 2014). I při opakovaném užití může dojít ke zcela překvapivému účinku. Může docházet i k situaci zvané flash back, kdy se po déletrvajícím abstinenci dostaví prožitek jako při intoxikaci, aniž by byla droga užita (Presl, 1995).

Psilocybin

Je aktivní látkou obsaženou v houbách rodu *Lysohlávek*. Nelze předem odhadnout množství aktivní látky v houbě, proto je zde velké riziko v oblasti kontroly intoxikace. Droga se užívá perorálně. Lze je označit za spíše příležitostnou drogu (Minařík in Kalina, 2003). Presl (1995) poukazuje na problematický odhad účinné látky v droze z důvodu odlišného obsahu psilocybinu v závislosti na lokalitě, který zvyšuje riziko předávkování.

Ostatní halucinogeny jsou méně rozšířeny, což je způsobeno nejen zhoršenou dostupností, ale také složitostí úpravy a charakterem účinku. Mezi takové látky patří bufotenin (ropuší jed), muskarin (jed obsažený v muchomůrce červené), mezkalin (získávaný z kaktusu), iboga, nebo bulbocapnin. Účinky psilocybinu jsou velmi podobné účinkům u LSD. Nástup drogy bývá doprovázen pocíť chvění, může se dostavit neschopnost ovládat pohyby, pocíť závratě a nevolnosti (Minařík in Kalina, 2003).

2.1.5 Konopné drogy

Canabis sativa, neboli konopí seté je jednoletá dvoudomá bylina. Můžeme se setkat s mnoha druhy, lišícími se obsahem pryskyřice a množstvím účinné látky (THC), (Presl, 1995). Konopné drogy se užívají primárně kouřením, v některých případech i perorálně, jako součást pokrmů nebo nápojů. Průběh intoxikace nelze předvídat, vliv na průběh má nastavení jedince (setting), očekávání, prostředí a odlišená citlivost (Miovský in Kalina, 2003).

Účinek nastupuje již několik desítek sekund až minut po užití kouřením a trvá 3-6h. Při perorálním užití je nástup pomalejší, ale délka působení se prodlužuje. Charakteristickými účinky je sucho v ústech, hlad a jemný pocíť chladu. Může docházet ke zdeformovanému vnímání času, prostoru a sluchovým a zrakovým iluzím. Během intoxikace se dostavuje

stav lehké euforie a příjemné nálady, ale také může dojít k nevolnosti, zvracení, objevuje se překrvení spojivek. V případě častého a nadměrného užívání konopných drog se mohou dostavit jemné poruchy kognitivních funkcí, případně ke zhoršení krátkodobé paměti a schopnosti soustředění (Miovský in Kalina, 2003).

Marihuana

Názvem marihuana označujeme drogu, která je složena z usušených listů a vrchní okvětní části konopí. Účinnou látkou obsaženou v rostlině je THC, který prokazuje výraznější účinky než alkohol. Účinek THC je ovlivněn množstvím, způsobem a frekvencí užívání a také psychickými a fyzickými dispozicemi uživatele (Mahdalíčková, 2014). Marihuana představuje usušené nebo jinak upravené listy a květenství konopí (Presl, 1995).

Hašiš

Je vyráběn z pryskyřice samičích rostlin konopí, která se nechá zaschnout a poté se formuje (Presl, 1995). Obsah THC může dosahovat až desetinásobkům obsahu u marihuany. Suchý hašiš se vyznačuje hnědou až černou barvu a drolí se. Zpravidla je užíván kouřením (Mahdalíčková, 2014).

2.1.6 Analgetika, sedativa a trankvilizéry

Opioidní analgetika, působící v CNS jako látky blokuující bolest. Jsou určena k tišení pooperační a poúrazové bolesti. Účinky jsou identické jako u heroínu nebo braunu.

Nesteroidní analgetika působí v místě bolesti, kde dochází ke tvorbě zánětlivé reakce. Využívají se k tišení bolesti kloubů, svalů. Při dlouhodobém nadužívání mohou způsobit poškození ledvin (Bayer in Kalina, 2003).

2.1.7 Těkavé látky

Mezi těkavé látky lze zařadit některá rozpouštědla, ředidla, lepidla a plynné látky. Společným znakem je vliv na CNS, projevující se euforií, útlumem a v některých případech i výskytem zrakových a sluchových halucinací. Řadíme mezi ně toluen, trichloretylen, aceton, éter, benzin a rajský plyn (Hampl in Kalina, 2003).

Toluen

Nejčastější inhalační drogou u nás je v současnosti toluen. Jedná se o bezbarvou kapalinu, která se získává z ropy, lehkého oleje, nebo koksových plynů. Krátce po užití dochází

k pocitům euforie, poruchám vnímání, doprovázenými živými halucinacemi, dostavuje se útlum až spánek. Téměř nikdy nelze odhadnout dávkování drogy, proto může velmi snadno dojít k bezvědomí. Při dlouhodobějším užívání dochází k otupění, poruchám emotivity a chování. Látka vyvolává silnou psychickou závislost (Hampl in Kalina, 2003). Často dochází k postupné izolaci jedince a prakticky totálnímu omezení výkonnosti (Presl, 1995).

2.1.8 MDMA a jiné drogy „technoscény“

MDMA, tzv. extáze se pohybuje na pomezí stimulancií a psychedelik. Vyvolává příjemné emoční stavy, spojené v některých případech s halucinacemi Mezi rizika užití extáze patří přehřátí organismu, nebo ovlivnění kardiovaskulárního systému (Minařík, Páleníček in Kalina 2003).

2.1.9 Tabák

Látkou, která způsobuje závislost je nikotin. Závislost je zpočátku psychosociálního rázu projevující se potřebou mít v určitých situacích v ruce cigaretu, po určité době užívání dochází ke vzniku fyzické závislosti. K projevům akutních účinků patří lokální podráždění sliznic, nauzea, bolesti hlavy či průjem, zároveň dochází k rychlému vzniku tolerance a vymizení příznaků (Králíková in Kalina, 2003).

2.2 Závislost

2.2.1 Definice závislosti

„Závislost je dlouhodobý, případně trvalý vztah k něčemu nebo někomu, vycházející z pocitu silné potřeby touhy až nezbytnosti tuto potřebu uspokojit. Ovlivňuje naše jednání, omezuje naši svobodu.“ (Dočkal, 2000, s. 8)

Presl (1995) popisuje závislost jako abnormální až patologický stav zapříčiněný pravidelným užíváním drog. Nešpor (2007) zmiňuje závislost v souladu s definicí Mezinárodní klasifikace nemocí a uvádí, že se jedná o skupinu fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, kdy užívání látky má najednou vyšší váhu, než jednání, kterého si kdysi cenil více. Primární charakteristikou syndromu závislosti je touha užívat psychoaktivní látky, alkohol, nebo tabák.

Nešpor (2007) sestavil znaky závislosti, podle kterých se následně stanoví diagnóza:

- silná touha užívat látku,
- zhoršení sebeovládání spojené s užíváním látky,
- tělesný odvykací stav,
- průkaz tolerance k účinku látky,
- postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů, které je spjato s užíváním látky,
- pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků.

K definitivní diagnóze dochází obvykle při vykazování tří a více znaků během jednoho roku (Nešpor, 2007).

2.2.2 Čtyři stádia rozvoje závislosti

Stádia rozvoje závislosti popisují Fisher a Škoda (2008) následovně:

1. stadium experimentální- nárazové užití drogy, nežádoucí účinky nejsou patrné
2. stadium příležitostného užívání- zjištění, že jedinci droga v určitých chvílích pomáhá, je užívána víkendově/ rekreačně
3. stadium pravidelného užívání- zvyšování četnosti užití drogy a tolerance, postupný úpadek zájmu o vše, co se netýká drogy
4. stadium návyk a závislost- jediným zájmem se stává droga, důsledky užívání jsou viditelné ve všech oblastech života jedince

2.3 Sociální služby a zdravotnická zařízení

Léčba drogové závislosti může být koncipována z hlediska intervencí, programů a modalit. Za intervence se považují konkrétní techniky vedoucí ke změně, mezi něž můžeme zařadit také techniky zaměřené úzce na užívání drog, jako jsou drogové testy, protidrogové poradenství, prevence relapsu. Jiným typem technik může být nácvik sociálních dovedností, rodinná terapie, primární lékařská péče (Gossop, 2009).

V praxi se většinou setkáváme s kombinacemi různých intervencí. Programy vedoucí k léčbě drogové závislosti můžeme rozdělit z hlediska léčebných modalit, jež dělíme na základě významných charakteristik. Jako příklad můžeme uvést udržovací metadonová centra, terapeutické komunity (Gossop, 2009).

Ve většině případů přichází uživatelé návykových látek do léčby s variací drogových a jiných problémů, proto by měly léčebné intervence odpovídat individuálním potřebám klienta (Gossop, 2009).

2.3.1 Sociální služby

2.3.1.1 Terénní programy

Terénní práce je sociální službou, která probíhá přímo na ulici, kde dochází k oslovení pracovníkem. Klient i v takovém prostředí má právo se rozhodnout, zda službu využije. Terénní programy neboli streetwork zastávají pozici na začátku v systému práce s uživateli drog. Cílovou skupinou jsou tedy osoby s minimální motivací vyhledat službu ze své vlastní iniciativy. Hlavním cílem je navázání vztahu s klienty a motivovat je ke změně rizikového chování, jakým je například sdílení jehel. Mezi další cíle služby patří udržení nízkého výskytu AIDS pozitivitu, snížení výskytu hepatitidy B a C, předcházení kriminalitě, navazovat důvěru a motivovat klienty ke kontaktu služeb pro uživatele drog.

Složkami terénní práce je výměna injekčního materiálu, předávání informací, sociální a zdravotní poradenství, poradenství a krizová intervence (Hrdina, Korčišová in Kalina a kol. 2004).

2.3.1.2 Denní stacionáře

Jedná se o zařízení vyplňující místo mezi ambulantní a ústavní péčí. Službu tvoří strukturovaný program, inspirovaný systémem terapeutických komunit. Služba poskytuje středně dlouhou léčbu na 3-6 měsíců. Tento typ služby umožňuje klientovi zachovat síť rodinných a sociálních vztahů. Cílem služby je dosažení a udržení abstinence, změna v sebepojetí a vztazích, zlepšení sociálního fungování a osvojení si základních dovedností každodenního života. Cílovou skupinou jsou osoby se závislostí na alkoholu a nealkoholových drogách, kteří ještě návykové látky užívají nebo momentálně abstinují (Kalina a kol., 2003).

2.3.1.3 Terapeutické komunity

Jedná se o pobytové zařízení s cílem dovést klienta k abstinenci a sociální rehabilitaci. Cílovou skupinou jsou osoby závislé na návykových látkách ve středním až těžkém stupni závislosti. Základními principy jsou motivovanost klienta ke změně, vytvoření podmínek podobných běžný život, právo rozhodovat o svém životě. Terapeutické komunity poskytují

léčbu po dobu 6- 18 měsíců. Tým v terapeutických komunitách je vždy multidisciplinární a důležitým předpokladem pro výkon práce v terapeutické komunitě jsou i osobnostní vloh-y. Cílem léčby je změna životního stylu (Adameček, Richterová- Těminová, Kalina, 2003).

2.3.1.4 Nízkoprahová denní centra

Kontaktní centra jsou službou především pro osoby vykazující nízkou motivaci k léčbě. Jedná se tedy o nízkoprahovou a anonymní službu. Cílovou skupinou jsou problémoví uživatelé tvrdých drog. Služba nabízí kontaktní práci, výměnný program, základní zdravotní péči, základní poradenství, strukturované poradenství, sociální práci a doplňkové služby jako hygienický servis, nebo potravinový servis (Libra in Kalina a kol. 2003).

Nízkoprahovost popisuje Hrdina in Kalina (2003) jako přístup, který neklade na klienta předběžné a zároveň v některých situacích nereálné požadavky. Jedná se o zachování anonymity klienta, absence požadavku aktuální abstinence.

V rámci nízkoprahových zařízení se uplatňuje harm reduction přístup, který zahrnuje výměnný program, prevenci předávkování a motivaci klientů ke změně rizikového chování (Hrdina in Kalina, 2003).

2.3.2 Zdravotnická zařízení

2.3.2.1 Detoxikační jednotky

Zařízení je určeno především pro zvládnutí odvykacích stavů a intoxikace návykovou látkou. Indikací pro detoxifikaci může být nebezpečnost pacienta vůči sobě nebo okolí, sociální důvody, nebo touha snížit toleranci vůči droze. Tým detoxifikačních jednotek je složen z lékařů, zdravotníků pracovníci, sociální pracovníci a terapeut. Denní program zahrnuje strukturované aktivity, které si dávají za cíl ovlivnit postoje pacienta směrem ke změně životního stylu (Nešpor in Kalina, 2003).

2.3.2.2 Střednědobá ústavní léčba

Jedná se o ústavní léčbu zaměřenou na závislost. Doba trvání léčby je od 3-6 měsíců. Cíle léčby jsou stabilizace sekundárních problémů spojených se závislostí, postupné řešení důsledků užívání návykových látek, zvnitřnění abstinenčních norem a struktury dne a týdne.

Identifikace rizik relapsu, zlepšení prožívání a sebehodnocení (Dvořáček in Kalina a kol., 2003).

2.3.2.3 Následná péče, doléčovací programy

Nelze jasně vymezit následnou péči. Jedná se především o posilování abstinence. Hlavním cílem následné péče je podpora klienta v návratu do běžného života. Hlavní složkou následné péče je psychoterapie, kdy je jedním z nástrojů pro stabilizaci abstinence. Další významnou složkou je prevence relapsu, která se jeví jako klíčová v rámci následné péče. Sociální práce jako další složka je využívána především při intervencích s cílem stabilizace životního stylu závislého. Lékařská péče je další neodmyslitelnou složkou, která doplňuje psychosociální stabilizaci na fyzické úrovni. Práce s rodinnými příslušníky vykazuje podporu výsledné efektivity celkového procesu, proto se během následné péče jeví jako velmi pozitivní vedení skupin rodičů, jejichž děti podstupují léčbu drogové závislosti (Kuda in Kalina, 2003).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 PŘÍPRAVA VÝZKUMU

Závěrečných prací zabývajících se smyslností se zaměřením na uživatele návykových látek již existuje několik. Během své rešerše jsem narazila na bakalářskou práci s tématem *Životní smyslnost u uživatelů nealkoholových drog* (Hlušková, Demeterová, 2016), ve které autorky porovnávají vnímání smyslnosti mezi uživateli a neuživateli metodou kvantitativního výzkumu s využitím Existenciální škály. Výstupem bylo zjištění, že prožívání smyslnosti mezi jedinci užívajícími nealkoholové drogy a neuživateli není téměř rozdíl.

Další výzkum se objevuje v diplomové práci na téma *Chápání smyslnosti života jako součást změny životního stylu* (Grolbertová, 2006), kde byly výzkumným vzorkem osoby s problémovým užíváním drog v období dospívání. Autorka použila pro sběr dat formu kvantitativního výzkumu za využití logo- testu. Autorka se zaměřila na vliv funkčnosti rodiny a její podoby na užívání návykových látek a také prožívání smyslnosti. Výzkum je velmi specifický výzkumným souborem, kdy se jedná o adolescenty, u kterých dochází během této fáze k určité proměně vnímání smyslu i bez užívání návykových látek.

Třetí závěrečná práce popisující smyslnost u uživatelů návykových látek je bakalářská práce s názvem *Vývoj smyslnosti života klientů v terapeutické komunitě pro drogově závislé* (Bolek, 2007), zkoumající proměnu vnímání smyslnosti života během pobytu v terapeutické komunitě. Autor zmiňuje růst smyslnosti přímo úměrně s dobou strávenou v zařízení. Autor se zaměřil především na prožívání klientů sebe samých a popisuje značný posun během pobytu v komunitě a posílení důstojnosti. Zároveň upozorňuje na pokles nastávající během přechodu do doléčovacího centra jako reakci na náročnost této fáze.

3.1 Cíl výzkumu

Stručně a jasně popisuje, čeho nejdůležitějšího chceme naší prací dosáhnout (Miovský, 2006).

Cílem výzkumu bylo zmapovat a zanalyzovat pojetí smyslu života uživateli Kontaktního centra ve Zlíně. Zaměřila jsem se na rozbor, porozumění a popis způsobu přemýšlení o smyslnosti života a jeho prožívání.

3.1.1 Výzkumný problém

Miovský (2006) ve své knize zdůrazňuje důležitost výzkumného problému, na základě kterého se formují všechny další části práce. Doporučuje znalost, orientaci a nejlépe i praktickou zkušenost v oblasti, ve které výzkum plánujeme realizovat. Nízká míra znalosti a zkušenosti dané oblasti může být rizikem pro správnou formulaci výzkumného problému, od kterého se odvíjí výzkumná otázka.

Výzkumným problémem mé práce je **Prožívání smysluplnosti života u uživatelů nízkoprahových služeb.**

3.1.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka v IPA se zaměřuje na vnímání či prožívání jedince nebo skupiny určité situace, s níž jsou konfrontováni. Primárně se orientuje fenomenologicky- na porozumění zkušenosti a jejímu významu. Výzkumná otázka by místo objasňování, měla explorovat, z toho důvodu je důležitější proces než výsledek a vyzdvihuje význam nad konkrétní příčiny a důsledky událostí. Výzkumná otázka je formulována otevřeně, na základě zaměření metody na porozumění určitému fenoménu a zkušenosti (Smith a Osborn, 2003 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013).

Hlavní výzkumná otázka:

Jak uživatelé návykových látek přemýšlí o smysluplnosti svého života?

Doplňující otázky:

Jak prožívají svou současnou situaci?

Jak vnímají smysl života?

3.2 Výzkumný soubor

Miovský (2006) označuje výběr výzkumného souboru za obtížnou fázi, kdy zdůrazňuje náročnost stanovení a zdůvodnění si zvolená kritéria výběru a volbu metod výběru souboru. Metody výběru souboru označuje termínem nepravděpodobnostní metody výběru výzkumného souboru. Poukazuje na proměnlivost způsobu výběru výzkumného souboru v průběhu výzkumu.

Vzhledem k povaze fenomenologického výzkumu je smysluplné zaměřit se na menší počet respondentů, kteří dobře reprezentují zkoumaný fenomén (Larkin, Watts a Clifton, 2006 in

Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Významnou zásadou při výběru respondentů je homogenita vzorku, kdy je stále klíčová dobrá reprezentace daného fenoménu, na který se zaměřujeme. (Smith, Flowers, Larkin, 2009). Volba respondentů má tedy obvykle povahu záměrného výběru, jedná se o jasně definovaný okruh lidí, pro které je zvolená výzkumná otázka relevantní. (Smith a Osborn, 2003). Pro studentské práce se doporučuje vzorek o 3-6 respondentech, umožňující detailní analýzu jednotlivých případů. (Smith, Flowers a Larkin, 2009 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013).

Pro daný kvalitativní výzkum byli zvoleni uživatelé Kontaktního centra ve Zlíně (dále jen KC), z důvodu mého působení v zařízení a tedy i již vytvořeného vztahu k nim. Cílem bylo vybrat 6 uživatelů, kteří budou ochotni rozhovor poskytnout. V období, kdy jsem rozhovory realizovala, souhlasili s participací na výzkumu 4. Ostatní dva v daném období buď zařízení nenavštívili, nebo nebyli v takovém psychickém/ fyzickém stavu, aby rozhovor poskytli a zároveň výsledná data byla použitelná a výzkum byl relevantní. Respondenty jsou uživatelé, kteří využívají služeb KC minimálně 1 rok a jsou dlouhodobými uživateli návykových látek. Výzkumu se tedy zúčastnili tři muži a 1 žena, ve věkovém rozpětí 22- 39 let. Jedná se o osoby užívající pervitin, nebo marihuanu v kombinaci s alkoholem.

3.3 Výzkumná metoda

Před začátkem výzkumu jsem nastudovala odbornou literaturu kvalitativního výzkumu Miovský (2006) či Švaříček, Šed'ová (2007). Na základě studia odborné literatury a povaze výzkumu jsem zvolila interpretativní fenomenologickou analýzu.

3.3.1 Interpretativní fenomenologická analýza

Výzkumnou oblastí interpretativní fenomenologické analýzy (interpretative phenomenological analysis, dále jen IPA) je označováno porozumění žité zkušenosti člověka. Metoda napomáhá detailně prozkoumat proces utváření významů vlastní zkušenosti jedince, na což navazuje následné porozumění jednotlivým událostem nebo fenoménu (Smith, Flowers a Larkin, 2009 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Výhodou IPA je poskytnutí více prostoru pro kreativitu a svobodu výzkumného procesu než je tomu u jiných kvalitativních přístupů.

(Willng 2001) Doporučuje se při výzkumech zaměřených na popis a interpretaci způsobu jakým jedinec přisuzuje zkoumané a jím prožité zkušenosti význam (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Závěry získané analýzou jsou v IPA vždy považovány za dočasné, což je příčinou její nutné subjektivity (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013).

Teorie IPA je zakotvena ve **fenomenologii**, **hermeneutice** a **idiografickém přístupu** (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Souvislost s fenomenologií nalzáme v hledání jedinečné zkušenosti jedince a ve zkoumání způsobu jakým zažívá svět (Smith, 2004 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Hermeneutika je zde využita během výzkumu v rámci práce s hermeneutickým kruhem a tzv. dvojitou hermeneutikou. Dvojitou hermeneutikou se popisuje proces, kdy dochází k porozumění vlastní zkušenosti na straně respondenta a pochopení způsobu jakým toho bylo dosaženo z pohledu výzkumníka (Larkin, Watts a Clifton, 2006 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Interpretace je výzkumníkem tvořena vždy s otazníkem a je nutné ponechat prostor pro další interpretační možnosti. Přímé citace respondentů jsou základem pro data, z nichž interpretace vychází (Pringle et al., 2011 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Idiografický přístup, jako třetí pilíř teorie IPA, se objevuje v zaměření na konkrétní jedince prožívající specifickou situaci nebo událost. Na jehož základě IPA detailně prozkoumává případ jedince do doby, než dosáhne požadovaného stupně porozumění a teprve v této chvíli lze přejít k analýze dalšího případu (Smith, 2004 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013).

3.4 Metoda sběru dat

Jako metoda byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, který je v IPA využíván nejčastěji. Rozhovory jsem si za souhlasu respondentů nahrávala a později doslovně přepsala.

Miovský (2006) popisuje metodu audiozáznamu jako jednu z nejčastěji používaných a zmiňuje komplexnost a autentičnost, jako hlavní výhody. Poukazuje na důležitost kvality mluveného slova, délku pomlky, sílu hlasu nebo jiné doprovodné zvuky. Během rozhovoru se snažíme, aby přítomnost záznamového zařízení nenarušovala výzkumný kontakt s respondentem. Přírozeným vývojem rozhovoru je posun od oblastí, které jsou významné pro výzkumníka k nově se vynořujícím z výpovědi respondenta (Smith, Flowers a Larkin, 2009 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013).

Klíčovým bodem je doslovný přepis nahraného rozhovoru (Smith, Flowers a Larkin, 2009 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Řiháček a kol. (2013) doporučují vytisknout přepsaný text s širokými okraji, do kterých lze zaznamenávat poznámky.

3.5 Etika

Oblastí etiky jsem se zabývala již před uskutečněním výzkumu, jelikož pro mě znamenala významný bod v provádění rozhovorů. Z důvodu mého zapojení do výzkumu jako zaměstnankyně zařízení, ve kterém jsem výzkum prováděla.

Z pohledu etiky zahrnuje psychologický výzkum řadu úskalí. Miovský (2006) poukazuje na tři základní roviny, ve kterých bychom se měli na etické normy a pravidla zaměřit.

Vliv výzkumníka na výzkumné pole a jeho zpětné ovlivnění polem

Ochrana účastníků výzkumu

Ochrana výzkumníka

Termínem **výzkumné pole** se označuje fyzikální, biologický, psychologický a sociální prostor, ve kterém výzkum probíhá. Součástí tohoto pole je i výzkumník, dochází ke vzájemnému ovlivňování a následným možným proměnám.

Důležitým etickým aspektem je také **důvěryhodnost výzkumníka**. Je tedy zásadní, jakou důvěru a respekt výzkumník u respondentů získá. Důvěryhodnost může pozitivně ovlivnit motivaci k účasti na výzkumu a zároveň podpořit k poskytnutí validních a přesných informací (Mioviský, 2006).

Vzhledem k mé dvouleté praxi v zařízení jsem se nemusela oblastí důvěryhodnosti zabývat a při získávání rozhovorů jsem velmi ocenila již vybudovaný vztah s respondenty, který podpořil bezpečnou atmosféru a následnou kvalitu nasbíraných dat.

Mioviský upozorňuje na **střet zájmů** jako podceňované etické téma (Mioviský et al., 2001 a. in Mioviský 2006). Ale zároveň poukazuje na situace, kdy je, například z důvodu uzavřenosti skupiny, výběr výzkumníka mezi pracovníky pozitivem. Například v případě, kdy jsou respondenty uživatelé nelegálních návykových látek, může být vedení rozhovoru pracovníkem zařízení, do kterého respondenti docházejí, velkou výhodou. Využívá se tedy již vybudovaných vazeb a otevřeného vztahu mezi pracovníkem a uživatelem služby, které jsou základem pro validitu dat (Mioviský et al., 2001 a. in Mioviský 2006).

V případě provádění výzkumu pracovníkem zařízení dochází k rozdělení rolí. Je tedy důležité, aby v roli měl jasno jak výzkumník, tak i respondent (Stringer, 1999 in Mioviský 2006).

Jak již bylo zmíněno, výzkumným souborem byly osoby se závislostí na návykových látkách, a tudíž se jedná o uzavřenou skupinu. Proto jsem využila své pozice zaměstnance. Respondentům jsem vysvětlila důvod svého výzkumu (závěrečná práce) a požádala jsem, zda by dobrovolně podstoupili rozhovor. Během rozhovorů a bezprostředně před nimi, jsem se soustředila na to, aby bylo jasné, v jaké roli se já i respondent aktuálně nacházíme.

Ochrana účastníků výzkumu by měla podle Miovského (2006) zahrnovat čtyři oblasti:

Souhlas s účastí ve výzkumu je základním pravidlem pro realizaci výzkumu. Zásadou je dobrovolnost na výzkumu a respondent má právo od výzkumu kdykoli odstoupit. Informovaný souhlas by měl být vyhotoven v písemné formě, což může i některých skupin respondentů představovat značný problém (Miovský, 2006). Rizikovou skupinou jsou v této oblasti uživatelé drog, u kterých je častý odpor k formalismu a institucionalismu. Proto se v takových případech uděluje výjimka a je možné získat souhlas pouze ústní formou, kterou zaznameneáme během audiozáznam (Miovský et al., 2001 a. in Miovský 2006).

Respondentům jsem vysvětlila a popsala, k jakým účelům bude výzkum použit, jak s daty bude zacházeno a kdo k nim bude mít přístup. Zdůraznila jsem dobrovolnost na výzkumu a poté jsem se znovu v úvodu audionahrávky zeptala respondenta, zda souhlasí s rozhovorem a následným nahráváním.

Další oblastí je možnost **nezbytného omezení informovaného souhlasu**, v jehož rámci dochází k utajení nebo klamu, v případě, že se jeví jako nutné pro zdárné a účelné provedení výzkumu (Miovský, 2006). Používání výzkumných postupů a metod vyžadujících utajení či klam nebývá doporučováno. Takové metody mohou mít za důsledek ohrožení kontaktu a důvěry (EAP, 2000 in Miovský, 2006).

Zmíněnou oblast jsem během výzkumu nevyužila. Celý průběh rozhovorů byl transparentní a respondenti obdrželi jasné informace o tom, co je cílem výzkumu a k jakým účelům bude použit.

Třetí zmiňovanou oblastí v rámci ochrany účastníka výzkumu je podle Miovského (2006) **ochrana soukromí a osobních údajů účastníků výzkumu**. Na provedení výzkumu se vztahuje Zákon č. 101/ 2000 Sb., o ochraně osobních údajů a jejich uchovávání v informačních systémech. Je tedy nutné, aby byl výzkum veden v souladu se zmíněným zákonem. Ještě před zahájením práce musíme účastníky výzkumu jasně informovat o tom, kdo a za jakým účelem bude mít možnost přístupu k získaným informacím.

Během přepisu rozhovoru jsem zaměnila jména a údaje, které by mohly respondentů identifikovat.

Mezi další oblast, na kterou je třeba se zaměřit je **odměna účastníkům výzkumu**. Není přesně určeno, zda by měla být účast na psychologickém výzkumu odměňována. Formu odměny je třeba pečlivě zvážit a prozkoumat všechny možné důsledky. Úskalí je spatřováno v odměně ve formě cigaret nebo alkoholu, které sice mohou být pro účastníky velmi atraktivní, ale zároveň jsou v rozporu s terapeutickými či výchovnými principy. Finanční odměna je sice popisována jako nejpřijatelnější forma odměny, která ale vyžaduje zvláštní administrativu. Riziko je ve vzniku profesionálních účastníků, kteří se zapojují ve výzkumu pouze za účelem finančního zisku (Miovský et al., 2004 c in Miovský, 2006).

Předem jsem si vyjasnila, že za účast v mém výzkumu nebude poskytována žádná odměna. Své rozhodnutí jsem učinila na základě výběru výzkumného souboru a mého zapojení. Vyhodnotila jsem jako nevhodné poskytnout respondentům finanční obnos, který by mohl zastínit snahu o autenticitu a relevantnost dat, proto se v závislosti na charakteru respondentů jeví jako jediná možná odměna formou potravin. Z důvodu mého vztahu k zařízení a respondentům (pracovník- klient) jsem zamítla i tuto formu odměny, na základě metodiky a pravidel zařízení, kde je přesně stanoveno, že pracovník od klientů nepřijímá žádné dary a ani jim je neposkytuje. Sice se během mého výzkumu nejednalo o roli pracovníka, ale jelikož rozhovory probíhaly v prostorách zařízení, chtěla jsem udržet povědomí a postoj klientů k tomuto pravidlu a předem jsem všechny respondenty obeznámila o tom, že účast na rozhovoru není podmíněna odměnou.

Miovský (2006) zdůrazňuje poslední oblast ochrany účastníků, kdy **nesmí dojít k poškození či újmě účastníků na výzkumu**. Výzkumník musí předejít vzniku jakékoli hmotné, duševní či jiné újmě účastníků výzkumu. Je tedy zásadní vyhnout se vystavení sebe či účastníka výzkumu jakémukoli nepřiměřenému riziku nebo situacím, které mohou vést k porušení etických zásad.

Před uskutečněním rozhovoru jsem zajistila bezpečné a klidné prostředí, aby se respondenti cítili dobře. Během rozhovoru jsem se snažila přistupovat citlivě k vystávajícím tématům ohledně velmi osobních a citlivých témat. V průběhu výzkumu nastala situace, kdy se klient během svého vyprávění rozplakal, nechala jsem mu prostor a nechala jsem na něj, zda budeme v rozhovoru pokračovat.

Ochrana výzkumníka

Je Miovským (2006) popisována jako základní etická zásada a je třeba jí věnovat dostatečnou pozornost a vnímat ji jako nástroj pro omezení rizik. První složkou ochrany výzkumníka jsou **hranice kontaktu** s účastníky výzkumu, kterou je výhodné si zmapovat a ujasnit (Miovský, 2006). Aplikace kvalitativních metod počítá s určitou mírou vzájemné důvěry a pozitivního nastavení, které pro získání relevantních dat stěžejní (Mayring, 1990 in Miovský 2006). Platí tedy, že přátelské vztahy jsou pro zdárný průběh výzkumu podmínkou (Miovský, 2006).

Jak jsem již zmínila v předchozím textu, respondenty jsem předem znala a měla jsem s nimi vytvořený bezpečný a přátelský vztah. Vzhledem k povaze zařízení byly mezi námi již předem jasně vymezené hranice.

Výzkumník musí být schopen odhadnout svoje síly a provést opatření minimalizující rizika negativního dopadu studie na účastníky.

Na výzkumníka se vztahuje nárok na **ochranu osobních údajů**, jako tomu bylo u účastníků a také na bezpečí a omezení rizik poškození či újmy. Před samotným započítím výzkumu je třeba si jasně vymežit hranici v oblasti sdělených informací účastníkům o výzkumníkovi. Možným rizikem je také vystavení výzkumníka nebezpečí trestního stíhání na základě nesplnění povinnosti překazit spáchání nebo dokončení trestného činu, definovaného trestním zákonem (Miovský, 2006).

3.6 Popis analýzy dat

Smith, Flowers a Larkin in Řiháček, Čermák, Hytych (2009, 2013) sestavili popis analytického postupu IPA následovně:

- **Reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu**

Můžeme ji považovat za nultou fázi procesu analýzy. Reflexe vlastního vztahu ke zkoumanému tématu je užitečná pro práci ve fenomenologické perspektivě a pro udržení výzkumníkovy transparentnosti během celého procesu. Pomocí reflexe si uvědomujeme interpretativní roli ve výzkumném procesu, díky kterému jsme schopni užitečně pracovat s daty a zároveň zajistit validitu naší analýzy.

Svou osobní reflexi jsem začlenila do kapitoly „Analýza a interpretace dat“.

- **Čtení a opakované čtení**

Prvním krokem analýzy je opakované čtení přepsaného rozhovoru a v případě potřeby i poslech audiozáznamu.

Přepsané rozhovory jsem si důkladně pročítala, dělala jsem si přestávky mezi jednotlivými respondenty, aby nedošlo ke smíchání pocitů z rozhovoru. U některých rozhovorů jsem si pustila i audiozáznam pro osvětlení některých pasáží a výroků, nebo připomenutí zaznamenané emoce.

- **Počáteční poznámky a komentáře**

Psaní poznámek a komentářů je nejdetailnější částí analýzy. Výzkumník je plně otevřen datům. Tyto poznámky a komentáře se zpravidla píšou po stranách textu. Tato fáze může být podobná volné analýze textu, s cílem vytvořit komplexní a detailní poznámky k datům.

Pro osobní poznámky.

Při opakovaném čtení textu jsem si začala podtrhávat pro mě důležitá slova a slovní spojení. Poté jsem se k textu vrátila a z na základě podtržených slov jsem si na levou stranu psala poznámky. Text jsem si vytiskla s velkými okraji, abych měla dostatek prostoru. V některých případech se jednalo o volné asociace, občas jsem si poznačila jen jedno slovo, které respondent zmínil, a bylo pro jeho výrok zásadní, nebo které vystihovalo celý výrok.

- **Rozvíjení vznikajících témat**

Prostřednictvím formulování rodících se témat dochází k redukci našich poznámek. Nastává změna analytického přemýšlení. Pracujeme převážně s vlastními komentáři a poznámkami. Do centra zájmu se dostává výzkumník. Cílem fáze je přetransformovat prvotní poznámky do výstižných témat. Doporučuje se zaznamenat si témata na opačnou stranu než počáteční poznámky.

Následovala fáze, kdy jsem se zaměřila primárně na své poznámky a na pravou stranu okrajů jsem se snažila prvotní poznámky shrnout výstižnějšími a nadřazenými pojmy. Pro poznámky jsem použila jinou barvu za účelem lepší orientace a zdůraznění rozdílnosti poznámek v jednotlivých okrajích.

- **Hledání souvislostí napříč tématy**

Po formulaci témat se můžeme pustit do zkoumání vzájemné propojenosti. Mapujeme, jakým způsobem se k sobě vztahují. V této chvíli se doporučuje návrat na začátek analýzy, který můžeme vidět v novém světle. Doporučuje se sepsat témata podle toho, jak se objevovala v textu a zaznamenat si na jaké straně a řádku textu se nachází. U některých témat může dojít k proměně v témata nadřazená nebo hlavní, jiná se mohou propojit s jiným v jedno téma. Témata spadající do jedné oblasti pojmenujeme nadřazeným názvem. Výsledkem dané fáze může být seznam nadřazených témat s podtématy (Smith, 2012b in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013).

Vybraná témata jsem si sepsala na zvláštní papír s informací o četnosti a výskytu v textu, občas jsem si znovu přečetla text a nechávala volný průběh myšlenkám. Postupně některá témata získávala důležitější význam pro text a jiná se ukázala být neužitečná pro výzkum.

- **Analýza dalšího případu**

Opakujeme kroky 1- 4.

Zmíněné kroky jsem provedla u všech respondentů. Dbala jsem na to, aby mezi nimi byl odstup a nedošlo k mylné interpretaci, ale zároveň jsem nechala průběh volným asociacím mezi jednotlivými rozhovory.

- **Hledání vzorců napříč případy**

Zaměřujeme se na propojení jednotlivých analýz a zároveň si klademe otázku: Jaká je mezi zkušenostmi našich respondentů souvislost? Jak téma z jednoho osvětluje jiný případ? Které téma napříč analýzami vystupuje nejsilněji? Výsledkem této fáze může být například grafické nebo tabulkové znázornění vztahů mezi tématy a ilustrace toho, jak se jeví u každého respondenta.

Po provedení individuální analýzy všech přepisů rozhovorů jsem si sepsala vybraná témata od jednotlivých respondentů na zvláštní papír. Zkoumala jsem četnost témat napříč rozhovory.

Interpretace

Podle slov Smitha, Flowerse a Larkina in Řiháček, Čermák, Hytych (2009, 2013) je interpretace zásadní bodem v celém analytickém procesu. Během interpretace se přirozeně dostáváme „za“ informace, které jsou v textu bezprostředně popsány. Interpretace korespon-

duje s textem a musí v něm být zakotvená, zároveň se jejím autorem stává výzkumník (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Pro věrohodnost interpretace je z pohledu ipa zásadní podložení této interpretace přímou citací respondenta a hojné zastoupení jeho autorských výrazů (Smitha, Flowerse a Larkina, 2009 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013).

Prezentace výsledků

V IPA představuje prezentace výsledků převedení témat do narativní podoby (Smith a Osborn, 2003 in in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Identifikovaná témata doplníme našimi komentáři, a pomocí přímých citací respondentů dokládáme naše tvrzení. V průběhu interpretace reflektujeme vztah mezi jednotlivými tématy (Willig, 2001 in Řiháček, Čermák, Hytych, 2013). Za účelem podpoření kvality studie je podle Smitha in Řiháček, Čermák, Hytych (2011, 2013) třeba zprostředkovat čtenáři vyprávění z perspektivy jednotlivých respondentů a zároveň i z perspektivy témat. Doporučují do seznamu témat stroze zaznamenat zkušenosti respondenta a zároveň v další části prostřednictvím interpretace poukázat na jedinečný způsob, jakým je téma pro jedince významné. Na základě této kombinace obou perspektiv zachováváme celistvost zkoumaného fenoménu.

4 ANALÝZ A INTERPRETACE DAT

V následujícím textu popíši sebereflexi ve vztahu ke zkoumanému tématu. Představím respondenty v rozsahu, možném pro zachování jejich anonymity. Prezentuji výsledky analýzy rozhovorů, získané prostřednictvím metody IPA. Výsledky jsou seřazeny na základě tematických okruhů jednotlivých témat. Na závěr kapitoly provedu shrnutí výzkumu a zodpovím na výzkumné otázky.

4.1 Sebereflexe

Sebereflexi jsem provedla metodou dialogu sama se sebou, zamýšlela jsem se nad tím, co znamená výzkumné téma pro mě a jak jej já osobně prožívám a také jsem se hlouběji zaměřila na svou vlastní motivaci pro práci s tématem.

Na základě výběru obecného tématu pro výzkum nebylo nutné přemýšlet nad vlastní kompetentností v roli výzkumníka.

V první fázi jsem nechala myšlenkám volný průběh a přemýšlela jsem o smyslu života obecně. Několik výrazných myšlenek jsem si poznamenala. Po té jsem si zkusila sama odpovědět na otázky pro polostrukturovaný rozhovor, které jsem rozvíjela podle svého současného stavu. Doplněovala jsem je o další otázky, které z mého osobního monologu vzešly a ukázaly se jako obohacující výslednou výpověď.

4.2 Respondenti

Následující text seznamuje čtenáře s respondenty. Z důvodu dodržení anonymity se jedná o obecné informace, které nemohou jedince identifikovat. Převážně se jedná o informace, které respondenti sami zmínili během rozhovoru.

Respondent A

Muž, ve věku mladší dospělosti, užívá návykové látky již několik let, Momentálně nemá stálé bydlení, přespává na noclehárnách, venku, nebo na squatu. Nemá práci. V současné době užívá marihuanu téměř denně, pervitin občas. Je klientem kontaktního centra.

Respondent B

Žena střední dospělosti, návykové látky užívá cca 15 let, momentálně bydlí střídavě ve stanu a na squatu. Dochází na příležitostné brigády a momentálně čeká na vypršení doby vyřazení z úřadu práce (dále jen ÚP), aby se mohla znovu zaregistrovat. Momentálně užívá pervitin několikrát měsíčně (2-3x), kombinace s alkoholem. Je klientkou kontaktního centra.

Respondent C

Muž střední dospělosti, užívá návykové látky 20 let, aktuálně bydlí na squatu, dochází na příležitostné brigády. Momentálně užívá alkohol, pervitin příležitostně. Je klientem kontaktního centra.

Respondent D

Muž střední dospělosti, užívá návykové látky cca 15 let, v současné době bydlí ve stanu. Je registrován na ÚP, má občanský průkaz. Dochází na příležitostné brigády. Momentálně užívá pervitin a alkohol. Je klientem kontaktního centra.

4.3 Výsledky analýzy

Z analýzy rozhovorů vznikly tematické okruhy, které tvoří témata a podtémata vztahující se k výzkumu. Výsledky jsou tedy v první části představeny prostřednictvím tematických okruhů, ty jsou uvedeny nejprve v tabulce a následně popsány v interpretaci narativní formou. První část tabulek zobrazuje analýzu každého respondenta individuálně s odkazy na přesné umístění citace v textu a poslední tabulka se shrnuje data všech respondentů.

Tabulka 1 – Respondent A

Hlavní témata	Podtémata
Droga	Droga jako nástroj (5:5, 6)
	Pocit kontroly nad drogou (5:10)
	Droga jako překážka (4:5, 6)
Pojetí smyslu	Podpora lidí kolem sebe (2:10)
	Volnost (2:6), Svoboda (2:7)
	Jistota (3:3, 4, 5)
	Zázemí (2:10) (4:9, 10)
Cizí vliv	Určení lidé (4:11, 13) (5: 9, 10)
	Pervitin (4:5, 6, 7)

Jak ukazuje tabulka, hlavními tématy pro respondenta A bylo pojetí smyslu, cizí vliv a droga, kterou zmínil jako nástroj k řešení a zároveň překážku.

Tabulka 2 – Respondent B

Hlavní témata	Podtémata
Pojetí smyslu	Přežit (2:16) (3:8) (3:15)
	Děti (5:2, 3, 4)
	Pomoc druhým (3:2, 4, 5, 6)
Vztahy	Děti (5:2, 3, 7, 10, 11, 12, 13, 15)
Současný stav	Malé cíle (1:4, 5, 6, 7, 10) (3:11, 12) (4:14)
	Rezignace (2:3) (3:9) (4:8) (5:3, 6, 7) (5:11, 12)
	Realita (1:3) (2:8, 9)
Cizí vliv	Instituce (5:11)
	Okolnosti (2:1, 3, 4)

Respondent B přidal do svých témat ještě oblast vztahů, která zahrnovala především vztah ke svým dětem.

Tabulka 3 – Respondent C

Hlavní témata	Podtémata
Droga	"Jsem alkoholik" (2:18)
	Alkohol jako nástroj (7:17)
Pojetí smyslu	Přežít (3:2) (5:15)
	Vychovat děti (3:5) (5:15) (6:15)
Vztahy	Děti (3:5, 6, 7, 8) (5:15, 16) (6:15, 17, 18)
	Partnerka (3:8) (7:15)
	Rodina- selhání, odsouzení (2:4, 5, 6) (2:16) (3:8) (6:16) (7:1-11)
Cizí vliv	Společnost- odsuzuje, odmítá, přihrál mu svět (2:11, 12, 13) (4: 7, 8) (5:11) (6:6, 8, 9) (7:14)
	Rodina- předsudky (2:5) (6:10, 11)
Současný stav	Realita (2:14) (6:10, 11)
	Malé cíle (1:5-13)

U třetího respondenta můžeme vidět rozvinutou oblast vztahů, do které zahrnul ještě rodinu a partnerku.

Tabulka 4 – Respondent D

Hlavní témata	Podtémata
Droga	Droga jako nástroj (5: 4, 5) (4:11) (9:8)
	Pocit kontroly nad drogou (7:14, 15) (8:1-4)
	Samota je spouštěč (4:11) (5:3, 4, 5) (9: 6, 7, 8)
Pojetí smyslu	Dcera (4: 11, 12) (5:1, 3)
	Partnerka (5: 13) (9:10-14)
	Samota (4:11) (5:3, 4, 5) (6:7) (9: 4, 5)
Vztahy	Partnerka (2:2) (3:3) (5:9- 12) (6:13)
	Dcera (2:3, 9) (3:3) (6:14, 15)
	Rodina (2: 1, 2) (8:7, 12) (9:1, 2, 3)
Současný stav	Malé cíle (1:4) (2:13) (6:12, 13, 16, 17)
	Motivace (2:3, 7, 8, 9) (3:3) (4:10)
	Plán (1: 1, 2) (2:11) (3:4, 5)

Respondent D zahrnul do své výpovědi téma droga jako nástroj a pocit kontroly nad drogou stejně jako respondent A.

Tabulka 5 – Souhrn

Tématické okruhy	Témata	Podtémata
Vztahy	Rodina	Odsouzení
		Odmítnutí
		Selhání
	Děti	Zdroj motivace
		Vychovat svoje děti
		Zdroj rezignace
	Partner	
	Současné prožívání	Malé cíle
Schopnost se postarat		
Plán		
Vydržet to		
Motivace		Děti
Rezignace		Odebrání dětí
Realita		Nadhled
		Objektivita
		Opravdovost
Smysl života	Volnost	
	Jistota	Zázemí
		Mít lidi kolem sebe
	Přežit	
	Vztahy	Děti
	Samota	Absence smyslu
Droga	Nástroj	Řešení
		Lék
	Pocit kontroly	Nejsem závislý
		"Normální"
		"Nepotřebuju léčení"
	Překážka	Brání
		Když si dám, dělám blbosti
Cizí vliv	Společnost	Odsuzuje
		"Přihrála"
	Pervitin	Brání
	Instituce	Má moc
	Rodina	Odsuzuje
		Předsudky
		"Matka na mě sere"
	"Fotr je záškodník"	

4.3.1 Vztahy

Ačkoliv oblast vztahu výzkum předem neodhadoval jako významnou, se ve výsledku stala nejhodnotnějším tematickým okruhem pro výzkum. Oblast vztahů se tedy během analýzy rozhovorů ukázala jako stěžejní. Hlavní téma se rozčlenilo do tří oblastí, kterými byly rodina, děti a partner. U respondenta A se oblast vztahů neobjevila ani jednou. Popisoval vliv „určitých lidí“, pravděpodobně také uživatelů návykových látek, ale nelze z rozhovoru pochopit, o koho se jedná a zda k nim má respondent nějaký hlubší vztah. Zmínil se o nich během odpovědi na otázku, co by ho motivovalo ke změně současného stavu, nebo by se muselo stát, aby se změna uskutečnila. „...*Hmm, tož, to bych asi musel, se přestat stýkat s určitýma lidima jako,..*“, „...*samozřejmě, že to bych si musel, jakože, zas přestat se stýkat s těma lidima, kteří to berou.*“

4.3.1.1 Rodina

Téma rodina popisuje postoj respondentů ke vztahu s rodiči a sourozenci. Toto téma se hojně vyskytovalo u dvou ze čtyř respondentů. U jednoho z nich se jeví jako velmi zásadní. Zároveň z oblasti rodiny vznikly výrazná podtémata Odsouzení, Odmítnutí, Selhání. Respondent C mluvil o své rodině (rodiče, příbuzní) převážně negativně. Několikrát zazněla slova jako „odsouzení“, „ztráta důvěry“, „předsudky“. Respondent poprvé zmiňuje rodinu při otázce, zda je jeho současná situace jeho vlastní volbou. Z textu lze vyčíst, že rozvoj své závislosti a současný stav přisuzuje k postoji, jaký k němu rodina zastává od počátku, kdy začal užívat návykové látky.

„Hmmm, je to o, hodně o předsudcích, hm mých příbuzných. Kteří mě začali hned z počátku odsuzovat a v podstatě mi nedali šanci se s tím vyrovnat sám.“ „V podstatě mi ani nedali možnost zjistit jestli. Mmm, jestli mám pravdu já nebo oni.“

Další zmínka o rodině se objevuje v popisu negativ současného stavu. Respondent mluví o ztrátě důvěry rodiny jako negativním aspektu jeho stylu života. *„Důvěra rodiny. Tu jsem ztratil v podstatě hned v počátku“*

Během vyprávění o touze mít děti ve své péči poukazuje vliv svého otce. Při otázce co by ho motivovalo k tomu, aby měl své děti v péči, začal respondent mluvit o svém otci a jeho vlivu na celé situaci, v průběhu popisu odbočil a vyprávěl o tom, jaký měl vztah s otcem dřív a zároveň můžeme spatřovat pocit opovržení a určitou míru zklamání v rodičích.

„Protože moje matka tady nebude navždy. Můj fotr je prostě neuvěřitelný kretén. A nevím, co bych k tomu tak řekl.“ „Ee, ty, v podstatě jen to, aby z tama zmizel ten fotr, protože on je záškodník. On od mých osmnácti let, prostě, mi záškodí jako bych byl jeho sok.“

„Jako bych byl jeho sok, od mých 18 let, prostě, se ke mě tak chová. Je pravda, že v mých 18 už jsem začal brát Jo, takže to mělo nějakou souvislost, si myslím. Jenže on je prostě alkoholik, dá se říct, je závislý a byl se léčit, vydržel tam 14 dní, pak podepsal reverz. Jo, aa milenek, milenek jak toto. A od svojí matky jsem se dozvěděl po 38 letech, že možná nejsem syn svého otce, ale jako podle rysů asi nejspíš jsem, jo, ale možná že ne.“

„A todlencto je morální rodina jak sviňa, jo, prostě. Jak po revoluci, prostě, najednou začalo být peněz a moralizovali a moralizovali, jak bych, jak má vypadat slušný člověk, jak se má chovat a kdesi cosi. A po 38 letech se dozvíš, že možná nejsi syn svého otce, jo a od bezdomovce, který je kamarád mého taty se dozvíš, prostě kolik měl milenek! No,“

Respondent D také zapojil rodinu, jako respondent C, do odpovědi, zda je jeho současný život vlastní volbou. „Jo, je, no, je. Protože matka na mě sere, že. fotr ten už není, že ségry taky, ty jsou tři sta kilometrů pryč., takže, mám tady jen Mirku a malou.“

Zároveň mluví o své sestře, ale z výpovědi vyplývá spíše neutrální až pozitivní postoj i přes to, že sestra také užívá návykové látky a vztah s ním aktivně neudrhuje. Z důvodu nejasnosti vztahu tento popis zahrnut do podtémat. „To joo, tak, pervitin. To joo, když jsem bydlel u ségry, jako v Čechách, tam byl přisun furt jo.“ „Jo, ještě bere.“ „No, v Čechách jo, to je nejstarší ségra, ta ještě bere, nebo si myslím, že bere.“ „Já jsem ji neviděl, no nevím kolik, asi od léta, jsem tam byl naposledy, v létě, jo, u nich jako na návštěvě. Aji s malou, jako takže od té doby jsme se neviděli. Jako v kontaktu jsme byli, kvůli tatovi, ale že by jako ona by došla nebo toto, jako vůbec. „

Poslední zmínka o rodině je součástí odpovědi, zda je sestrou ještě v kontaktu. V textu je důraz na samotou a její význam pro respondenta. Lze vyčíst souvislost mezi samotou a návykovými látkami. Jakmile se od něj rodina odpoutá a necítí oporu, řeší situaci drogou. „To ještě mi nechali, abych já řešil pohřeb tady, jo, nesmysle prostě, rozumíš, tak jsem byl na všechno sám. Ne že by jo, no a už to začalo, jsem byl na všechno sám, tak co, tak jsem si vzal buď kořalku, nebo víno, nebo pivo, anebo fety, nebo pervitin, že, když jsem si vzal, tak jsem byl zrychlený, že, takže to šlo, vyřizovat všechno, jo, takhle no.“

Respondentka B zmínila téma rodiny jen okrajově, v části, kdy popisovala současnou situaci péče o její děti. Jelikož se klientka o matce zmínila spíše neutrálně, nejevilo se jako

důležité ji zapojit do podtémat. „*Matka se vlastně chce soudit, protože vlastně jeho matka je nechce vlastně ani na jeden den jí dávat, jako mojí mamce.*“

4.3.1.2 Děti

Opět v četnosti tématu dětí v rozhovoru vyčnívají respondenti C a D.

Výpovědi respondenta C doprovázely vyprávění o dětech silné emoce. První zmínka se objevila v popisu, jak si představuje člověka, který žije smysluplný život. Zároveň respondent předává odpovědnost nějakému vnějšímu vlivu. „...*docela si myslím, že podstatné je prostě, mm děti vychovat. Bohužel ta příležitost mi byla vzitá, takže, mě to docela hodně mrzí, no.*“

Klient v dalším textu rozvíjí svou odpověď a emoce vygradují pláčem. „*Aa, ty děcka jsou pořád moje děcka. Prostě, takle, oni mě pořád poznávají. Prostě, většinu života byli se mnou, a s Barborou, a to málo, co je mají mí rodiče. Prostě ještě zatím tak moc...* „ (pláč)

Emoci jsem nechala volný průběh a nechala jsem na klientovi, zda chce pokračovat v rozhovoru. Po odbočení od tématu jsem se znovu vrátila ke zkoumanému tématu a během popisu, zda respondent spatřuje svůj současný život za smysluplný, opět zmiňuje své děti a znovu se vynořuje pocit vnějšího vlivu, jako možná forma obhajoby proč děti nemá v péči on. „...*Takže, teď už se snažím jen tak přežívat. Docela rád bych vychovával svoje děti, bohužel mi to zatím není umožněno, samozřejmě ...*“

Respondent mluvil o dětech i v situacích, kdy jsem pomocí otázky chtěla zmapovat jinou oblast. „*A máš nějaké cíle v životě, třeba kromě těch dětí ještě něco?*“ „*Vychovat svoje děti.*“

Následující text ještě umocňuje a potvrzuje jeho silný vztah k dětem a možnou touhu po naplnění role otce. „...*Protože moje matka tady nebude navždy. Můj fotr je prostě neuvěřitelný kretén. A nevím, co bych k tomu tak řekl. Prostě moje děti jsou úžasné. A mrzí mě, že jsou prostě bez táty.*“ Zároveň je opět odpovědnost a hlavní vliv na celé situaci přetočen na otce, kdy zmiňuje nepřítomnost otce jako možnou motivaci a cestu k získání dětí do péče. „*Ee, ty, v podstatě jen to, aby z tama zmizel ten fotr, protože on je záškodník. On od mých osmnácti let, prostě, mi záškodí jako bych byl jeho sok.*“

Respondent D zahrnul svou dceru a přítelkyni do většiny svých odpovědí a staly se pro něj výrazným podtématem. „...*takže, mám tady jen Lídu a malou.*“ Zmiňuje jejich důležitost pro něj a velkou motivaci ke změně. Jsou důvodem postupné změny současného stavu,

kterou má respondent jasně naplánovanou a již směrem k ní učinil některé kroky. Během rozhovoru toto téma doprovázely výraznější emoce a velká energie a zapálení. „...*akorát ted' musíme bojovat, že, protože ted' ju má v pěstounské péči, že.*“ „...*No Takže mám na to od února, od února mám na to rok, abych si získal práci, bydlení, abych jí udělal zázemí, rozumíš.*“ „*Ted' mě drží nad vodou moje přítelkyně a hlavně malá, že, já to dělám kvůli malé, všechno, už nefetuju moc, anebo nechlastám. Sem tam si dám, už to omezuju, víš, tak prostě, chci omezit úplně, jo, skončit úplně s tím. A úplně začít od začátku jako.*“ „*Bývalá a ted' ještě malá do toho, už zas mám jiný cíl jako to řešit jinak.*“ „*Jako já to dělám jenom tady, kvůli malé a kvůli Lídě, jinak bych chlastal a fetoval, jo, tak ti to řeknu.*“

Zároveň je příčinou ztráty přítelkyně (v minulosti) a dcery zmíněná absence smyslu a znovu vyvstává jako jediné řešení droga. „*Je, to je ten motor právě, právě já jsem se vysral aji na tu ubytovnu (název) co jsem bydlel, protože ona mě opustila, vzala mě malou, jako prakticky, nebo jsem ztratil aj malou, jo když to tak vezmu, tak říkám, co budu dělat, sám. Že, tak to začlo chlastem, potom říkám, to seru, budu, začnu fetovat, skončil jsem na squatě(název),*“

Respondent popisuje v některých pasážích i vztah k partnerce samostatně a potvrzuje jeho pevný vztah k ní a určitou vyrovnanost s minulostí, kdy ho partnerka opustila i s dcerou a prožili odloučení od sebe. „*Jo, před rokem a půl, jsme byli jako v obci (název obce), jsme fungovali, jo. No bohužel moje chyba, její chyba, no bohužel.*“ „*A tak my jsme to taky, že, život to chtěl.*“ „*Že jsme si dali takovou pauzy, rok a půl, jako spolu, od sebe no.*“ „*Ale bylo to peklo, no jako jo, to ti řeknu.*“ „...*protože ona mě opustila, vzala mě malou, jako prakticky, nebo jsem ztratil aj malou, jo když to tak vezmu, tak říkám, co budu dělat, sám.*“ „...*tak jsem z kumbálu udělal kuchyni Lídě, takže tam měla všechno, že.*“ „*Potom jsem si našel tady Lídu, že, jako po telefonu, tak jsem se sem přestěhoval zpátky, za ňou, kvůli ní, jsem se přestěhoval sem, no a 12 a půl roku jsme byli spolu. Jako*“ „*Tak jako já jsem chtěl, já jsem ju žádal asi štyrikrát o ruku, ale, ale prostě to já nevím ani proč, ona mi řekla jako ano, ale nevím, ani proč to tak, jako. Nikdo nebyl schopný asi jít pro papíry, nebo já nevím.*“

Respondentka B se zmiňuje o dětech velmi okrajově, z vyprávění je cítit smutek a velká křehkost tématu pro ni. Poprvé se téma dětí objevuje téměř ke konci rozhovoru, v oblasti ztráty smyslu života. Kdy popisuje odebrání dětí jako silný pocit ztráty smyslu a příčinu její současné rezignace a snahy „prostě to přežít“. „*Samozřejmě, samozřejmě, jako určitě. Třeba s těma dětma, takhle, tak to jo. Ale to nějak, tak jsem možná nějak rezignovala už na*

všecko. Vlastně v době, kdy jsem přišla o děti, jo, že, že jsme přišli o byt, o děti, o všecko.“ „... tak v ten moment jsem nějak rezignovala na to.“

Svou rezignaci klientka opírá i o vnější vliv, který má podíl na tom, že děti v péči nemá. „...určitým způsobem bych určitě chtěla zpátky svoje děti, ale reálně to nevidím.“

„Podle paní (sociální pracovnice) jsme permanentně v nepořádku a tak, tam nevidím moc velkých nadějí.“

Zároveň respondentka vykazuje určitý náhled na situaci a uvědomění si vlastní moci, což je ale následně shozeno rezignací. „Jako to asi jo, že určitým způsobem je, určitým způsobem jo. Že by člověk chtěl se proto změnit, ale zase těžko říct“ „...ono by se to první muselo změnit, abych mohla mít ty děti. Jakože prostě takhle.“

4.3.2 Současné prožívání

Další tematický okruh, který vyplynul z analýzy přepisu rozhovorů s názvem současné prožívání, jsem rozdělila do témat malé cíle, motivace, rezignace, realita. Respondenti je zmiňovali v rámci odpovědí na otázky týkající se prožívání jejich současné situace.

4.3.2.1 Malé cíle

Zvolené téma popisuje výraznou schopnost klientů v rámci krátkodobé perspektivy, kdy se jedná o vyřízení dokladu, udržení si životní úrovně, vypořádání se s překážkami a změnami... NĚCO Téma bylo zastoupeno u tří respondentů. Ve vyprávění jsou zahrnuta podtémata jako příležitostná práce, schopnost se postarat a plán.

Nejvýstižnějším popisem podtémat jsou samotné citace respondentů.

Respondetka B

„V podstatě bydlíme s přítelem v lese, bez práce, ale možná budu zase brzo pracovat, zase budu chodit uklízet kamsi, ale jenom brigádně. Takže to by bylo taky zlepšení. Jinak hodně vypomáháme vlastně na bufetě, to zhruba víš ne? Že vždycky za tu padesátikorunu nebo tak, prostě vynést odpad.“ „Víš, abych měla aspoň něco.“ „...už je to půl roku, takže už se půjdu zase registrovat.“ „Občanku mám, i pas, mám všechny doklady.“ „Ale teď zase ta práce, jako najít si nějakou tu práci, to by bylo fajn si myslím, nějaký posun. Nebo ten pracák je taky dobrý posun.“

Respondent C

„Hmm, zkoušeli jsme se přestěhovat, teda už rok bydlím venku. Prvního půl roku jsme stanovali, potom nám kolem stanu začal běhat divočák, jelikož období je prasečího moru, tak jsme se přestěhovali do domečku u atomového krytu. V domečku jsme si pořídili kamna, a tak jsme tam žili asi čtyři měsíce, než přijeli majitelé, kamna nám vyhodili, vyhodili dveře, vyhodili okna. Tak jsme se přestěhovali přímo do krytu. Tam jsme bydleli asi dva měsíce. Noo, po těchto dvou měsících jsme zjistili, že venku už je konečně tepleji, než v krytu, tak jsme se přestěhovali ven. Tam jsme bydleli asi týden, pod širákem, což bylo úžasné, než jsme zjistili, že jsou tam přemnožení klíšťáci. No takže teď už zase asi tak tři dny bydlíme zpátky v domečku, i když bez oken, dveře jsme si donesli z krytu, tak máme alespoň dveře.“

Respondent D

„Jo, všechno, sociálka, všechno mám. Ještě teď hledám ubytovnu, takže...“

„...tak jsem z kumbálu udělal kuchyni Lídě, takže tam měla všechno, že.“

„...tam když sis to udělal tak to bylo dobré, a ta ubytovatelka byla zas vstřícná, jako, že ti povolila třeba, říkám, že potřebuju kuchyň, rozumíš, a tím že mi povolila jako udělat kuchyň, jako rozumíš. Takže ten byt už je jak kdyby 2+KK.“

„...ale, je to lepší, protože se snažím se dostat z toho ze všeho, jako jo.“ „...ted' musíme bojovat“ „Jako jo jo, už mám domluvenou schůzku (datum). Ted' (datum). Na sociálce, víš, jedu za ňou. Takže nevím, jak tam dlouho budu, jestli hodinu, dvě, nevím nevím, je to poprvé, že“ „A asi, aji s tyma pěstounama, asi se potkáme, jako víš, určitě, si myslím jako..“

„Sem tam si dám, už to omezuju, víš, tak prostě, chci omezit úplně, jo, skončit úplně s tím. A úplně začít od začátku jako.“

4.3.2.2 Motivace

Hlavním zdrojem motivace vyplynulo téma děti a partner, které jsem již popsala v předchozí části textu.

Téma je zastoupeno především ve vyprávění respondenta D. *„já to dělám kvůli malé, všechno, už nefetuju moc, anebo nechlastám. Sem tam si dám, už to omezuju, víš, tak prostě, chci omezit úplně, jo, skončit úplně s tím. A úplně začít od začátku jako. „ „Bývalá a teď ještě malá do toho, už zas mám jiný cíl jako to řešit jinak.“*

„Jako já to dělám jenom tady, kvůli malé a kvůli Lidě, jinak bych chlastal a fetoval, jo, tak ti to řeknu.“

U respondentky B se motivace v podobě dětí objevila také, ale jak jsem již zmínila, je ovlivněna momentálním prožitkem rezignace. *„Jako to asi jo, že určitým způsobem je, určitým způsobem jo. Že by člověk chtěl se proto změnit, ale zase těžko říct.“*

4.3.2.3 Realita

Do tématu reality jsem zařadila vnímání pozitiv současného stavu dvou respondentů.

Zařadila jsem do něj podtémata nadhled objektivita a opravdovost, které byly zmíněny během vyprávění.

Respondent B

„Že si myslím, že si mnohem víc uvědomuju věci než normální lidi.“ „Jo, že prostě, asi teďka víc vnímáme ten život. Ten skutečný, jakože tu realitu.“

Respondent C

„Hm, snad jediné ten můj objektivní pohled na ten svět, může být jediná výhoda, kterou na tom shledávám.“ „Myslím si, myslím si, že bych duševně byl o hodně ochuzenější. Jakože, že prostě bych ten svět nevnímal tak, jak ho vnímám dnes.“ „Takže, rozhodně to není vítězství, vítězství je to, že člověk vidí všechno, co tady opravdu je.“

4.3.2.4 Rezignace

Tématu jsem se věnovala jim ve výše uvedeném textu, především u respondenta B, kdy žena popisuje pocity z odebrání dětí a jeho důsledku

4.3.3 Pojetí smyslu

Třetím tematickým okruhem se stalo pojmání a postoj ke smyslu života, které již bylo detailně zmíněno v ostatních tématech a podtématech, proto jej nebudeme podrobně rozebírat i zde.

4.3.3.1 Volnost

Téma volnosti se objevilo jen u respondenta A, kdy na otázku zabývající se obecným pojetím smyslu odpověděl „volnost“ a svoboda.

4.3.3.2 *Jistota*

Během popisu vnímání a pojetí smyslu vlastního života, respondent A několikrát zmínil potřebu jistoty, zázemí a lidí kolem sebe, na které se může obrátit. „*Tož spíš jako, že má třeba svoje zázemí.*“ „*A má se jako že s kým poradit, nebo tak.*“ „*Tož, nějaká, nevím, ubytovna, nebo pronájem, pak stálou práci, pak, prostě aby se měl člověk kam vracet a nepřemýšlel o tom, co bude druhý den, nebo jak bude.*“ „*Hmm, tož, určitě jako, tož no, tož to, nějaké to zázemí.*“ „*Zázemí, práci, a pak, jakože ostatní věci.*“

4.3.3.3 *Přežit*

Existenciální téma se vyskytlo u respondenta B a C, kdy se v některých pasážích zároveň kryl se současným stavem „prostě to přežít“ „vydržet to“, které popisuje respondent B.

„*V tuhle chvíli ne. Přežít. V tuhle chvíli jako vyloženě přežít no.*“

Respondent C se o přežití zmiňuje během popisu svého pojetí obecného smyslu života.

„*Tak já si myslím, že základní dvě pravidla, mm lidského bytí, je přežít a namnožit se. Jako každá bakterie.*“

4.3.3.4 *Samota*

U respondenta D se během vyprávění objevilo téma samoty jako příčina ztráty smyslu života, kterou řeší drogou.

„*Ne že by jo, no a už to začalo, jsem byl na všechno sám, tak co, tak jsem si vzal bud' kořalku, nebo víno, nebo pivo, anebo fety, nebo pervitin,...*“ „*...protože ona mě opustila, vzala mě malou, jako prakticky, nebo jsem ztratil aj malou, jo když to tak vezmu, tak říkám, co budu dělat, sám. Že, tak to začlo chlastem, potom říkám, to seru, budu, začnu fetovat, skončil jsem na squatě (název),...*“

4.3.3.5 *Vztahy*

Téma vztahů již bylo popsáno na začátku interpretace a jasně z něj vyplynula úzká souvislost s vnímáním a pojetím smyslu respondenty.

Byly zmíněny i v oblasti ztráty smyslu respondentem B. „*Samozřejmě, samozřejmě, jako určitě. Třeba s těma dětma, takhle, tak to jo. Ale to nějak, tak jsem možná nějak rezignova-*

la už na všechno. Vlastně v době, kdy jsem přišla o děti, jo, že, že jsme přišli o byt, o děti, o všechno.““... tak v ten moment jsem nějak rezignovala na to.“

4.3.4 Droga

Vzhledem k povaze výzkumného souboru byly předvídatelným tematickým okruhem užívání návykových látek. S výjimkou respondenta B jej více rozvedli všichni respondenti.

4.3.4.1 Nástroj

Jedním z témat se stala droga jako nástroj řešení. Objevilo se při otázce ztráty smyslu u respondentů A a C.

Respondent A uvádí, že v situacích, kdy pociťuje absenci smyslu, užije drogu, aby se pocitu vyhnul. *„Tož jakože, většinou to vlastně, nad tím nepřemýšlím, protože to kdyby řeším tak, že si dám vlastně ten pervitin a ... a pak je mi to vlastně jedno, že..., ale jakmile třeba....“*

Respondent C popisuje zkušenost s pocitem ztráty smyslu, kdy nemohl užít alkohol, kterým by zahnal nepříjemný pocit. *„...si našla milence, vůbec se mi s tím netajila, a v tom kriminále, když si to člověk takhle uvědomuje, tam nemáš šanci se ani napít, dát si ani pánáka, nic, prostě nic, co by ho uklidnilo, v podstatě. Tak si to člověk vyžere od A až po Z, jo, úplně.“* *„Jo, nespíš, toto. Tomu se říká mrskat. Víš, v hlavě mu to mrská. Jo, člověk se mrská. Jo prostě, tak jsem si to tam vyžíral, tam nějakých těch 7 měsíců, noo a to bylo, to bylo krutý. No, kdybych byl na svobodě, tak se jdu vožrat, jo, kdesi cosi, ale prostě tam nebyla možnost, víš!“*

4.3.4.2 Pocit kontroly

Resp A jej zmiňuje jednou *„...ale jakože, ne že bych na tom byl závislý, to ne...“*

Respondent D rozvádí pocit kontroly nad drogou podrobněji, vrací se k němu několikrát během rozhovoru *„už dlouho, v tom jedu jako v tých fetách, ale jako zas musím říct, že už mi chtěli dávat nějaké léčení nebo co, ale já to nepotřebuju. Já když řeknu, nechcu, tak já si nedám, rozumíš.“* *„No já to mám v mojí hlavě, normální jako, zatím si myslím, že to mám normální, jako samozřejmě, když mi někdo nabídne, tak si dám, že, neodmítanu, tak ti to řeknu, ale když řeknu, nechcu, tak si nedám. Ale můžeš tam mít toho moc toto, ale nedám si.“* *„Noo, to já si dám jako, prostě když si řeknu nechcu, tak si nedám, když na to*

třeba nemám chuť, tak si nedám.“ „Nepřemluví, strávou vůbec, že, třeba Tomáš je kámoš, třeba dej si trávu, nechcu, tak si nedám.“

4.3.4.3 Překážka

Resp A mluví o droze také v souvislosti s pocitem neschopnosti aktuálně změnit svůj současný stav. „...ale jakože, ne že bych na tom byl závislý, to ne, ale, prostě když se stýkám s těma lidima, tak...“ „třeba když to bere, tak je třeba, přestane chodit do práce, nebo tak.“ „a v tom jakože někdy brání to, že třeba jak kdybych tu práci měl, jakože nastalo nebo tak, prostě je období, když si třeba dám, ten pervitin, nebo tak, tak dělám kraviny, nebo prostě, a nějaké normální hmm věci, to by mě asi nenapadlo.“

4.3.5 Cizí vliv

Posledním tematickým okruhem z rozhovorů vznikl cizí vliv, zmiňovaný v otázkách odpovědnosti za svůj současný stav a také ve schopnosti uskutečnit jeho změnu. Okruh se rozdělil na čtyři samostatná témata.

4.3.5.1 Společnost

Respondent C zmiňuje několikrát vliv společnosti. „Protože většina světa mě odsuzuje. Mě to vadí, protože jsem docela žil kvalitní život, sportoval jsem, kdesi cosi a jelikož mě ten svět začal odsuzovat tak, tak mě tak nějak přihrávali k tomu, kde su.“

„Ještě mám druhej, ale ten je trochu, ten je trochu rozsáhlejší. Jelikož se na mě všichni dívají z pozice, jako že jsem narkoman a ten má ty silné představy a kdesi cosi, tak to nemůžu zrealizovat“ „Ale ne, všeci mě říkali, seš magor, tobě haraší. Já to nebudu řešit.“

„No, jako je to něco jinýho, jenomže zase na úkor toho, zas ta společnost mě odmítá. Je to takové plus a proti, prostě, víš.“ „Takhle, na tomto světě bysme se měli orientovat, mm vůči většinové společnosti, tak nějak abysme prostě s ní soužili, jinak budem odmítáni, jo. No.“ „...a já jsem měl mít nástup trestu. A říkám, já tam nastoupím, abych splatil dluh společnosti...“

4.3.5.2 Pervitin

Podtéma koresponduje s tématem Droga a vyskytlo se pouze u respondenta A.

4.3.5.3 *Instituce*

Vliv zástupce instituce zmínil pouze respondent B v souvislosti získání svých dětí do péče. „Podle paní sociální pracovnice jsme permanentně v nepořádku a tak, tam nevidím moc velkých nadějí.“

4.3.5.4 *Rodina*

Nejvíce vliv rodiny popisoval respondent C v souvislosti s užíváním návykových látek, vypořádáním se se závislostí a touze vychovat své děti.

„je to o, hodně o předsudcích, hm mých příbuzných. Kterí mě začali hned z počátku odsuzovat a v podstatě mi nedali šanci se s tím vyrovnat sám. Si myslím já. Nevím co je na tom pravdy. V podstatě mi ani nedali možnost zjistit jestli. Mmm, jestli mám pravdu já nebo oni.“ „Ee, ty, v podstatě jen to, aby z tama zmizel ten fotr, protože on je záškodník.“

4.4 Zpráva o výzkumu

Během detailní analýzy transkripce rozhovorů se zformovalo pět tematických okruhů, které se vzájemně propojují a ovlivňují. Z důvodu metody sběru dat, kterou byl polostrukturovaný rozhovor přirozeně došlo k ovlivnění vzniku některých tematických okruhů výběrem otázek pro rozhovor. I přesto vyplynula jako nejsilnější okruh oblast vztahů, na kterou nebyly otázky mířeny vůbec, dále se respondenti během svých výpovědí nejčastěji dotýkali oblasti současného prožívání, jejich vlastního pojetí smyslu života, návykových látek a pocitu cizího vlivu.

Stanovená výzkumná otázka zněla „**Jak uživatelé návykových látek přemýšlí o smyslnosti svého života?**“

V počátku rozhovoru reagovali respondenti na otázky se snahou zmapovat jejich prožívání smyslu značně rozpačitě. Pravděpodobně je zarazila přímota otázky. Odpovídali tedy převážně jednoslovně, v některých případech svůj postoj popsali odpovědí „nevím, o tom jsem nepřemýšlel“. Následně ale během rozhovoru, se respondenti uvolnili a přirozeně mluvili o svém prožívání smyslu života, jak v obecném pojetí, tak i o jejich osobním smyslu. Většinou k tomu docházelo nevědomky, aniž by si to, o čem mluvili, respondenti sami pojmenovali jako smysl života. Nejvýznamněji se v rozhovorech vyskytovala témata vztahu- k někomu patřit, naplnit roli (rodič) a téma jistoty a bezpečí. Potřebu bezpečí, jistoty

a pocity sounáležitosti a lásky zahrnují Výrost a Slaměník (2008) do základních lidských potřeb.

Výraznou se jeví role dětí a partnerů, kteří byli zmiňováni a spojováni s pocitem smyslu, jako určitá hybná síla ke změně. Zároveň dlouhodobá neschopnost mít děti ve své péči byla u některých respondentů příčinou rezignace a následným převedením odpovědnosti na někoho jiného. Ztrátu dětí a partnera zmiňovali respondenti jako impuls k pocitům absence smyslu. Takový popis odpovídá frustraci podle Výrosta a Slaměníka (2008), kteří za frustraci považují stav, kdy okolnosti znemožňující jedinci dosažení svého cíle stává se tedy výsledkem neschopnosti ukončit probíhající sekvenci chování.

Význam rodiny byl ve výzkumu spojován převážně se selháním a zklamáním, jeden respondent zahrnul vliv své rodiny do obhajoby svého současného stavu.

Dalším výrazným tématem byly drogy, které zaujaly roli nástroje k řešení pocitů ztráty smyslu a zároveň představovaly překážku, která brání změně současného stavu. Polovina respondentů měla tendence k utvrzování se v pocitu kontroly nad drogou a svou závislostí a to několikrát během rozhovoru a i v situacích, kdy se otázka tématu netýkala. Někteří svou závislost opírali o vliv jiných lidí, který podporuje neschopnost se vymanit a také vliv společnosti, která „přihrála“ k rozvoji závislosti svým odmítnutím jedince a onálepkováním. S tím se pojí možné téma prožívání své vlastní identity, kdy Nakonečný (2009) popisuje ztrátu identity jako účelové předstírání něčeho, čím subjekt není. Během proces identifikace jako ztotožnění se se skupinou, může být identita i účelově odmítána (narkoman) Identifikací se rozumí ztotožnění s rolemi, které jedinci přísluší. Což se dotýká u zmíněného respondenta i v oblasti vztahů, kdy mluví o nenaplněné roli otce.

Zvolené podotázky zněly „**Jak prožívají svou současnou situaci?**“ a „**Jak vnímají smysl života?**“

Otázka vnímání smyslu života je propletena téměř ve všech okruzích a většina odpovědí se jí dotýká, proto jej v této části zmíním jen okrajově. Z výzkumu bylo patrné, že obecnou podobou smyslu je něco vyššího a zároveň snadno dosažitelného („přežít“, „volnost“, „pomoc druhým“).

Prožívání současné situace bylo popsáno převážně pozitivně. Paradoxně, vzhledem k výzkumnému souboru a následnému popisu nemožnosti změnit některé oblasti ve svém životě, vykazovali respondenti výraznou schopnost dosahovat malých cílů, postarat se o sebe a osoby v bezprostřední blízkosti. I přes výčet negativních důsledků jejich životního stylu,

popsala polovina respondentů pocit určitého obohacení. Zmiňovali svůj nadhled a objektivní pohled na fungování světa. Jeden z respondentů velmi výrazně zmiňoval tlak a vliv společnosti na jeho život. V některých pasážích popisoval odmítnutí a nutnosti splnění nějakého závazku vůči společnosti.

5 DISKUZE

V předchozí kapitole jsme podrobně představili analýzu transkripce rozhovorů a v závěrečné zprávě shrnuli výsledky výzkumu. Tato část si klade za cíl prezentovat již shrnuté výsledky a případně se pokusit o jejich propojení s praxí. Zamyslíme se nad možným využitím výzkumu a jeho přínosu pro přístup k práci s uživateli návykových látek.

Během příprav výzkumu, sestavování výzkumných otázek a otázek pro výzkum jsme předpokládali za hlavní téma návykové látky a jejich spojitost se současným prožíváním svého života a jeho smysluplnosti. Především proto, že během práce s uživateli návykových látek, v kontaktním centru jsou hlavním tématem drogy a současná situace klientů, která se dá aktuálně řešit (vyřízení občanského průkazu, evidence na úřadě práce, vyhledávání bydlení, práce...).

Proto bylo pro výzkum velmi významné, když se hlavním tématem staly vztahy, které propojovaly téměř všechna ostatní témata. Někteří respondenti se o nich zmínili až k závěru rozhovoru, během kterého na otázky po smyslu odpovídali obecněji a nebyli si vědomi aktuálního smyslu, ale přesto vztahy zmínili při otázce pocitu ztráty smysluplnosti. Význam vztahů byl zaznamenán v některých případech jako možná příčina rozvinutí drogové závislosti, nebo minimálně jako subjektivní pocit této příčiny. Respondenti zmiňovali odmítnutí a selhání rodiny a následný výrazný význam jejich „nové rodiny“, kterou představovaly především děti.

Většina respondentů si uvědomuje svůj možný podíl na změně situace, ale zároveň zmiňují omezení v podobě aktuální rezignace a odevzdání se vnějším vlivům. V některých případech se objevil takzvaný začarovaný kruh. Respondenti popisovali silnou touhu být se svými dětmi a vychovávat je. V tom jim ale brání jejich současný životní styl a drogová závislost. Pro změnu takového života je na základě výpovědí respondentů důležité a primární uspokojit potřebu jistoty, bezpečí a především vztahů, někam a k někomu patřit, aby se vnitřně „uzdravili“ a měli sílu změnu provést. A zároveň cítí tlak vnějšího vlivu (společnosti, instituce, rodiny), který je především represivní složkou, než pomocnou rukou. Tudíž k fázi uspokojení pocitů k někomu patřit a naplnit vztah či roli nemůže pravděpodobně dojít, z důvodu paradoxní (zároveň logické) podmínky změny životního stylu pro získání například dětí do péče. Na základě výpovědí některých respondentů dochází k ještě silnějšímu upevnování zmíněného kruhu, kdy užívání návykových látek během tohoto procesu má podobu určité samoléčby pocitů frustrace a samoty. O způsobu pojetí užívání ná-

vykových látek jako formě samoléčby, která koresponduje s některými výsledky našeho výzkumu, se již před lety zabývali autoři jako je Khantzian (1985), Grinspoon (1997). Teorie samoléčby je tedy především soucitná s uživateli nelegálních drog, na které pohlíží jako schopné a kreativní v řešení svých problémů (drogou). Může tedy být velmi užitečnou inspirací pro odborníky pracující s lidmi závislými na takových látkách, kdy je teorie navádí k tomu, zaměřit se primárně na základní problémy jedinců, které závislost vyvolaly a ne tolik na důsledky. Tím nám teorie naznačuje, že samotná abstinence bez práce na vyřešení, nebo jen pochopení problému je bezvýznamná a její udržení může být velmi náročné až neuskutečnitelné (Khantzian, 1985, Grinspoon, 1997 in Verywellmind.com, 2017). Tématu se také dotýká známá teorie attachmentu, zaměřeného na velmi úzký výzkumný soubor. Během rešerše literatury vyplývá, že teorie attachmentu je sice zásadní pro léčbu závislosti, ale z nastudované literatury vyplynulo její využití především v terapeutických komunitách, pravděpodobně z důvodu delšího pobytu jedince a možnosti využít ostatní jako nástroj k vytvoření pocitu sounáležitosti. (Roth, 2002 in Doležalová, 2016) přistupuje k závislosti jako nemoci izolace. Proto v terapeutické komunitě podporuje vzájemnost, jako protiklad izolace. Základním autorem teorie attachmentu, neboli teorie citové vazby je Bowlby, definuje je citovou vazbu jako trvalé emoční pouto, které doprovází potřeba vyhledávat a udržovat blízkost s určitou osobou a to především ve stresových podmínkách. (Bowlby, 1982 in Kulísek, 2000) Teorie attachmentu se zaměřuje především na vztah dítěte a pečující osoby, u osob dospělého věku se zaměřuje na pocit citové vazby téměř s jakoukoli osobou, nebo skupinou lidí- viz Roth (2002 in Doležalová 2016).

Obou teorií jsem se dotkla jen okrajově a ambicí výzkumu bylo pouze zmapovat prožívání smysluplnosti vybraných čtyř respondentů. Jakákoliv generalizace není tedy na místě. Výzkum jsem prováděla především pro své osobní účely jako prostředek k hlubšímu porozumění osobám, se kterými pracuji a rozvinout si sama pro sebe myšlenku, zda je možnost s uživateli pracovat jiným způsobem.

V případě tendence rozšířit výzkum bych se pokusila více rozvinout vyprávění respondentů a zmapovat důsledněji jejich život, od raného dětství až po současný stav. Což by samozřejmě vyžadovalo citlivý odhad jejich současné situace a zajištění ještě bezpečnějšího prostředí, případně rozdělit sběr rozhovorů u jednotlivých klientů na více setkání.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala tématu prožívání smysluplnosti se zaměřením na uživatele kontaktního centra. Celému výzkumu předcházelo studium dostupné literatury, týkající se jak problematiky závislosti, tak smysluplnosti života. Zároveň jsem provedla rešerši, zda již existují výzkumy na téma podobné mému.

V praktické části jsem popsala plánované kroky. Detailně jsem zpracovala problematiku etiky mého výzkumu z důvodu zapojení do výzkumného souboru v roli pracovníka v zařízení. Věnovala jsem se oblasti odměn a předem promýšlela, zda je vhodné respondenty za participaci na výzkumu odměnit. Také jsem se zabývala tématem ochrany respondentů a dbala jsem, aby nedošlo k psychické újmě během realizace rozhovorů.

Pro výzkum jsem zvolila metodu interpretativní fenomenologické analýzy, se kterou jsem se setkala poprvé a během studia literatury a následně při realizaci výzkumu jsem tedy měla možnost si metodu zčásti osvojit a pokusit se ji uchopit. Po přepisu rozhovorů jsem provedla detailní analýzu jednotlivých rozhovorů, které jsem později interpretovala. Pro lepší přehlednost v textu jsem interpretaci analýzy prezentovala i ve formě tabulek shrnující výpovědi každého respondenta.

Z výzkumu vyplynul silný důraz na citové vazby a vztahy s blízkými osobami. Toto zjištění pro mě bylo velmi zajímavé, jelikož jsem nepředpokládala, že by se během jednoho rozhovoru s respondentem mohlo téma tak jasně a výrazně projevit. Což mohlo být ovlivněno již předem vybudovaným vztahem s respondenty a mírou pocitu bezpečí, které prostředí v respondentech patrně vyvolává.

Zároveň se zde objevil jev takzvaného začarovaného kruhu, zahrnující souvislost mezi drogovou závislostí, vztahy a zároveň pocitu ztráty smyslu, rezignace a frustrace, kdy se jednotlivé oblasti vzájemně ovlivňují. Což se pro mě jeví jako impuls pro odstoupení od zaměření primárně na drogovou závislost a rozšíření pole pozornosti na celkovou osobnost uživatele a jeho život.

Celý výzkum byl pro mě velkým přínosem a inspirací zrealizovat výzkum za pomoci interpretativní fenomenologické analýzy znovu, s použitím jiných metod v rozhovoru. Například naplánovat rozhovory s respondenty na více setkání a sbírat výpovědi během delšího časového období, během kterého může dojít ještě k většímu upevnění pocitu bezpečí a otevřenosti respondenta.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BOWLBY, John, 1982, *Attachment and loss*. Vol. 1. Attachment (2nd ed.). New York: Basic Books.
2. DE LEON, George, 1989. *Alcohol: the hidden drug among substance abusers* In: Gossop M., 2009. Léčba problémů spojených se zneužíváním drog: důkazy o činnosti, Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-87041-81-9.
3. DOLEŽALOVÁ, P. (2016). Perspektiva teorie citové vazby v léčbě závislosti dospělých klientů. *Adiktologie*, 16(3), 236–244.
4. EAP, 2000. *Etické zásady pro evropské psychoterapeuty*. Článek 9 (Výzkum). Pracovní verze překladu návrhu etických zásad EAP, v době přípravy tohoto textu nebyly schváleny a byly určeny pro širší odbornou diskuzi. In Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
5. FRANKL, Viktor E., 2006. *Vůle ke smyslu*. Brno: Cesta Brno. ISBN 80-7295-084-3.
6. GOSSOP, Michael, 2009. *Léčba problémů spojených se zneužíváním drog: důkazy o činnosti*, Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-87041-81-9.
7. GOSSOP, Michael, MANNING, RIDGE, 2006. *Concurrent use and order of use of cocaine and alcohol: behavioural differences between users of crack cocaine and cocaine powder*, In Léčba problémů spojených se zneužíváním drog: důkazy o činnosti, Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-87041-81-9.
8. GOSSOP, Michael, POWIS, GRIFFITHS, STRANG, 1994. *Multiple risks for HIV and hepatitis B infection among heroin users*. In Léčba problémů spojených se zneužíváním drog: důkazy o činnosti, Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-87041-81-9.
9. GRINSPOON, M.D., L. and Bakalar, J. *Marihuana: The Forbidden Medicine*. New Haven, CT: Yale University Press. 1997.
10. KASTEN R.N., Ph.D., B.P. "Self-medication with alcohol and drugs by persons with severe mental illness." *Journal of the American Psychiatric Nurses Association* 5:80-87. 1999.
11. KHANTZIAN M.D., E.J., Mack M.D., J.E. and Schatzberg, A.F. "Heroin use as an attempt to cope: clinical observations." *Am J Psychiatry* 131:160-164. 1974.
12. KHANTZIAN, E.J. "The self-medication hypothesis of addictive disorders: focus on heroin and cocaine dependence." *Am J Psychiatry* 142:1259-1264. 1985.

13. KOSOVÁ, Martina, a kol., 2014. *Logoterapie, existenciální analýza jako hledání cest*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4346-2.
14. KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2006. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Praha: Grada, Psyché. ISBN 80-247-1370-5.
15. KULÍSEK, Pavel, 2000 Problémy teorie raného citového přilnutí (attachment). *Československá psychologie*, 44, 404-423
16. LARKIN, Michael, WATTS, CLIFTON, 2006. *Giving voice and sense making in interpretative phenomenological analysis*. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 102–120. In *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.
17. MAHDALÍČKOVÁ, Jana, 2014. *Víme o drogách všechno?*. Praha, Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-589-4.
18. MAYRING, Philipp, 1990. *Einführung in die qualitative Socialforschung*. München: Psychologie Verlag Union. In *Základy sociální práce*, Praha, Portál, ISBN 978-80-7367-331-4.
19. MATOUŠEK, Oldřich, a kol., 2007. *Sociální služby*, Praha, Portál, ISBN 978-80-7367-310-9.
20. MINAŘÍK, Jakub, 2003. *Opioidy a opiáty*. In *Drogy a drogové závislosti: Mezioborový přístup 1*. Česká republika: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6.
21. MINAŘÍK, Jakub, 2003. *Stimulancia*. In *Drogy a drogové závislosti: Mezioborový přístup 1*. Česká republika: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6.
22. MIOVSKÝ, Michal, 2001. *Analýza evaluace výukových programů a pedagogů studenty denního studia jednooborové psychologie*. Studentský výzkumný projekt realizovaný v rámci předmětu Metodologie psychologického výzkumu III. Nepublikovaná závěrečná zpráva. Olomouc: FF UP Olomouc.
23. MIOVSKÝ, Michal, 2003. *Halucinogenní drogy*. In *Drogy a drogové závislosti: Mezioborový přístup 1*. Česká republika: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6.

24. MIOVSKÝ, Michal, 2003. *Konopné drogy*. In Drogy a drogové závislosti: Mezioborový přístup 1. Česká republika: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6.
25. MIOVSKÝ, Michal, 2004. *Kvalitativní přístup v kontextu soudobé české psychologie: předmluva*. In Kvalitativní přístup ve vědách o člověku: Tak trochu jiný příběh. Sborník prací z III. Ročníku celostátní konference o kvalitativních přístupu a metodách. Olomouc: FFUP, s. 7-8. In Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
26. NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Psychologie osobnosti*, Praha, ACADEMIA. ISBN 978-80-200-1680-5.
27. NEŠPOR, Karel, 2007. *Návykové chování a závislost*, Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-267-6.
28. PRESL, Jiří, 1995. *Drogová závislost. Může být ohroženo i Vaše dítě?* Praha: MAXDORF. ISBN 80-85800-25-X
29. PRINGLE, J., DRUMMOND, MCLAFFERTY, HENDRY, 2011. *Interpretative phenomenological analysis: A discussion and critique*. *Nurse Researcher*, 18(3), 20–24. In Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.
30. ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.
31. SMITH, Jonathan A., 2004. *Reflecting on the development of interpretative phenomenological analysis and its contribution to qualitative research in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*, 1, 39–54. In Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.
32. SMITH, Jonathan A., FLOWERS, LARKIN, 2009. *Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research*. *Thousand Oaks: Sage*. ISBN 978-1-4129-0834-4 In ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2
33. STEWART, Duncan, GOSSOP, MARSDEN, ROLFE, 2000. *Drug misuse and acquisitive crime among clients recruited to the National Treatment Outcome Research Study* In Action research. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.

34. ŠVARŤÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, a kol., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
35. TAVEL Peter, 2004. *Zmysel života podľa V. E. Frankla*, IRIS. ISBN 80-89018-81-5.
36. VÁGNEROVÁ Marie, 2005. *Základy psychologie*, Praha, KAROLINUM 2007. ISBN 978- 80-246-0841-9.
37. VÝROST Jozef, SLAMĚNÍK Ivan, 2008. *Sociální psychologie 2.*, přepracované a rozšířené vydání, Praha: GRADA Publishing. ISBN 978-80-247-1428-8

INTERNET:

38. Very well mind. *The Self Medication Theory of Addiction* [online]. 2017 [cit. 2018-4-12]. Dostupné z: www.verywellmind.com/the-self-medication-theory-of-addiction-21933

Citované závěrečné práce:

39. HLŮŠKOVÁ Nicol, DEMETEROVÁ Hana., 2016, *Životní smysluplnost u uživatelů nealkoholových drog*, bakalářská práce, Olomouc
40. BOLEK, Tomáš., 2007, *Vývoj smysluplnosti života klientů v terapeutických komunitách pro drogově závislé*, Brno
41. GROLBERTOVÁ, Martina., 2016, *Chápání smysluplnosti života jako součásti změny životního stylu*, Praha

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IPA Interpretativní fenomenologická analýza

KC Kontaktní centrum

ÚP Úřad práce

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Respondent A.....	44
Tabulka 2 – Respondent B.....	44
Tabulka 3 – Respondent C.....	45
Tabulka 4 - Respondent D	45
Tabulka 5- Souhrn	46

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

PŘÍLOHA PII TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT A

PŘÍLOHA PIII TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT B

PŘÍLOHA PIV TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT C

PŘÍLOHA PV TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT D

PŘÍLOHA P I: POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

SOUČASNÝ STAV

- Jak bys popsal/a svou současnou životní situaci?
- Jak dlouho užíváš návykové látky, kolik je ti let, kde bydlíš, jsi registrovaný na úřadě? Pracuješ, pracoval jsi, jak dlouho?
- Vnímáš tento způsob života jako vlastní volbu?
- V čem spatřuješ pozitiva a negativa tvého současného života?
Co pokládáš jako pozitivní na svém současném stavu?
Co považuješ jako negativní na svém současném stavu?

OBLAST VZTAHUJÍCÍ SE K VNÍMÁNÍ SMYSLU ŽIVOTA

- Co si představíš pod pojmem smysl života?
- Jak bys popsal/a člověka, který podle tebe žije smysluplný život?
- Co je pro tebe smyslem života?
- Přemýšlíš někdy o tom, jestli je tvůj život smysluplný?
- Vnímáš svůj život jako smysluplný?
- Co by muselo být jinak, abys ho tak vnímal/a?
- Myslíš si, že to, jakým způsobem teď vnímáš smysl svého života, nějak souvisí s tvým současným životním stylem?
- Kdybys neužíval návykové látky, myslíš si, že by to bylo jinak?
- Co pokládáš za smysl tvého současného života?
- Jaké jsou tvoje cíle v životě?
- Co tě nejvíc motivuje/by tě motivovalo k dosažení svého životního cíle?
- Zažil jsi někdy pocit ztráty smyslu života?
- Myslíš si, že kdybys cítil ve svém životě smysl, tak by to mohlo změnit tvůj současný životní styl?

PŘÍLOHA PII: TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT A

Zeptám se, souhlasíš s provedením rozhovoru?

Jo

Jestli bys mohl nějak popsat svoji současnou situace, kde bydlíš, a tak, jak to teďka máš.

Tož teďka jsem na tom červeném kříži a....

To je co, azylák nebo noclehárna?

Jo, noclehárna.

Aha, a máš nějaké brigády, nebo nějakou práci?

Teďka nee.

Ano, takže normálně, jak vám zrušili squat, tak jsi teďka tam a uvidíš, co bude.

Jo.

A užíváš teď něco- pervitin, trávu, nebo tak?

No.., obojí.

Jo, a tu trávu jak často, přibližně?

Tu víc, víckrát, hodně, skoro denně

Hm, a ten pervitin spíš tak příležitostně?

Jo.

Jak dlouho už hulíš?

Ty brd'o, tři roky.

Jo? A pervitin?

Taky myslim tak nějak, ale to jako není, to ne, že by to bylo nějak, jak se to řekne, no ne že by to bylo nějak furt, ale omezeně.

Ano, takže příležitostně a tak nějak jo?

Jo.

A ty jsi registrovaný na úřadě?

Nee.

Dobře, No a ten způsob jak teďka žiješ, vnímáš to tak, že sis to sám vybral?

Hm, ne.

Spíš se to tak nějak stalo?

No.

A v čem vidíš pozitivní věci na tom, jak to teďka zrovna máš? Jestli tam něco takového je.

Právě že ani, ani, jakože žádné, spíš, nevím, bych to chtěl nějak změnit.

Spíš se to nějak samo stalo, a nejsi s tím úplně spokojený, spíš takhle? Může to tak být?

Ano

A něco negativního?

Ehm

Klidně cokoli řekni.

Mlčí

Je tam teda víc těch negativních věcí, jo?

Ano

Co si představíš pod pojmem smysl života? Co se ti tak vybaví? Když někdo řekne-našel jsem smysl, co to tak může být?

Hmm, tož volnost.

Jo? Svoboda?

Jo

Jak si představuješ člověka, co žije smysluplný život. Jak by to bylo, aby sis řekl, tak ten žije smysluplný život.

Ty brd'o.

Jakoby, co tě tak napadne, chápeš, jestli to je, že někdo má rodinu, a zahradu, psa, nebo že má moc peněz, nebo že máš svůj stan.

Tož spíš jako, že má třeba svoje zázemí.

Ano

A má se jako že s kým poradit, nebo tak.

Třeba, že má nějaké lidi kolem sebe a tak?

No

A přemýšlel jsi někdy nad tím, co je třeba pro tebe ten smysl, nebo tak, jestli tam je, nebo takto?

Jo, jakože jo.

A co by to tak pro tebe mohlo být?

Tož, nějaká, nevím, ubytovna, nebo pronájem, pak stálou práci, pak, prostě aby se měl člověk kam vracet a nepřemýšlel o tom, co bude druhý den, nebo jak bude.

Hm, nějaká jakoby jistota, nebo tak něco?

Ano

Jo, a přemýšlel jsi někdy o tom, jestli ten tvůj současný život je smysluplný? Jestli ti to něco dává, něco většího.

Ty brd'ó, ani ne.

Nepřemýšlel jsi nad tím.

Ne.

A přijde ti, že je smysluplný?

Tož jak kdy, někdy se třeba pár dní daří dobře, a z toho třeba dva tři dny je to úplně takové od ničeho k ničemu, prostě

Ano, jsou to teda spíš takové vlny jo? Není to nic trvalého, že by to furt nemělo smysl, nebo pořád mělo. Že je to teda spíš takto, takové chvilkové.

Jo

A myslíš si, že to jak teďka žiješ, a s jakýma lidma, jestli to s tím má nějakou souvislost. Že kdybys žil jinak, jestli by ses třeba měl líp, že by tam bylo víc jiných věcí a tak?

Ty brd'ó, tož to je tak napůl, protože...

Nebo jestli třeba to pozitivní, se dá najít třeba i v tomhle? Jestli je to třeba něco zvenku, že je to právě o těch věcech, nebo je to něco uvnitř, že si můžeš říct, že je to vlastně dobrý, že ti to vyhovuje a může to být cokoli, že třeba nemusíš mít vůbec práci a takto?

Hmm

A myslíš si, že s tím má nějakou souvislost to, že užíváš- i když jsi teda říkal, že je to spíš takové příležitostné

Hmm, nevim, tož asi to má souvislost.

Třeba jestli to má souvislost i s tím, jaký teď žiješ život?

Hmm

Jestli si myslíš, že by to bylo stejné, kdybys nebral pervitin a nehulil?

Hmm, to asi ne.

Máš nějaké cíle v životě? Někjaké sny, čeho bys chtěl dosáhnout.

Hmm, mám, a v tom jakože někdy brání to, že třeba jak kdybych tu práci měl, jakože nastalo nebo tak, prostě je období, když si třeba dám, ten pervitin, nebo tak, tak dělám kravi-ny, nebo prostě, a nějaké normální hmm věci, to by mě asi nenapadlo.

Že by to třeba bylo jiné, jo?

Jo

A třeba nějaké cíle, co máš, jestli o tom chceš mluvit?

Hmm, tož, určitě jako, tož no, tož to, nějaké to zázemí.

Jakoby někde bydlet.

Ano. Zázemí, práci, a pak, jakože ostatní věci.

A co by tě k tomu mohlo motivovat. Co by tě k tomu mohlo dohnat, abys toho dosáhl. Co by se muselo stát?

Hmm, tož, to bych asi musel, se přestat stýkat s určitýma lidima jako, a..., nějak to jakože na víc omezit, jenom jakože třeba fakt úplně výjimečně, třeba, to jak člověk, třeba když to bere, tak je třeba, přestane chodit do práce, nebo tak.

Takže víc omezit to užívání?

Ano

A to myslíš, že by pak vedlo k tomu, že bys dosáhl toho cíle?

(Mlčí)

A co by tě právě k tomu mohlo motivovat, že bys tohle udělal? Máš nějakou představu, co by se muselo stát?

Hmm

Jestli tě to třeba někdy napadlo, že by ses odstěhoval, nebo..., kdyby někteří lidi byli ve vězení, tak že to bude mít jiné, nebo tak.

To asi jo, ale...

Měl jsi někdy pocit, že ten život nemá smysl? Nějakou depku.

Jo, párkrát jo.

A rozebíráš to nějak, nebo to většinou necháš být?

Tož jakože, většinou to vlastně, nad tím nepřemýšlím, protože to kdyby řeším tak, že si dám vlastně ten pervitin a ... a pak je mi to vlastně jedno, že..., ale jakmile třeba.....

Takže spíš to takto, necháš odejít tím, že si něco dáš.

Jo

Takže, třeba kdybys měl nějaký smysl v tom životě, třeba kdybys měl dům, partnerku, děti, myslíš, že by se to změnilo, to jak teď žiješ, nebo kdybys měl ten smysl, nebo bys ten smysl dal něčemu jinému? Jestli by to změnilo tady tohle.

Tož určitě by se to změnilo, určitě bych na to vlastně neměl ani čas, a ...ani chuť, samo zřejmě, že to bych si musel, jakože, zas přestat se stýkat s těma lidima, kteří to berou, 10ale jakože, ne že bych na tom byl závislý, to ne, ale, prostě když se stýkám s těma lidma, tak...

Jako by to takto nejde, že by to chtělo nějaký rázný řez, nebo tak něco.

Jo

To je všechno, děkuju za rozhovor.

PŘÍLOHA PIII: TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT B

Tak ještě jednou se tě zeptám, jestli souhlasíš s tím, že se to bude nahrávat.

Ano souhlasím s tím.

Tak jen připomínám, že je to anonymní.

Tak jak bys popsala svou současnou situaci?

Špatnou, jako takhle, z hlediska ekonomického a jakože života špatnou, ale jinak tahle docela, nežiju si špatně. Ono se to blbě vysvětluje, jestli chápeš, co chci říct?

V pohodě. A jak to teďka máš, já to sice vím, ale jestli bys mi to mohla zopakovat a nějak popsat, jestli bydlíš, pracuješ.

V podstatě bydlíme s přítelem v lese, bez práce, ale možná budu zase brzo pracovat, zase budu chodit uklízet kamsi, ale jenom brigádně. Takže to by bylo taky zlepšení. Jinak hodně vypomáháme vlastně na bufetě, to zhruba víš ne? Že vždycky za tu padesátikorunu nebo tak, prostě vynést odpad.

Super

Víš, abych měla aspoň něco.

A jsi registrovaná na úřadě?

Ne, už jsem zase, už je to půl roku, takže už se půjdu zase registrovat.

Jojo a občanku máš?

Občanku mám, i pas, mám všechny doklady.

Perfektní, tak to jo. A teď užíváš jak často, přibližně?

Teďka už právě že neužívám moc často, zhruba, já nevím, třikrát do měsíce, dvakrát, třikrát do měsíce, tak ty dva tři dny jakože.

Hm, pervitin, užíváš?

Ano, pervitin.

Jojo, dobře dobře.

Vnímáš to, způsob jak teď žiješ, že sis to vybrala? Jako vlastní volbu.

Ne, spíš ne. Spíš nějak okolnosti mě dotlačily, ne že bych neměla možnosti s tím něco udělat, žejo, samozřejmě, každý člověk má možnost nějak jako se posunout. Na to jsem asi docela rezignovala, bych řekla, ale nebyla to moje volba. Spíš tam bylo hodně cizích zavinění, že jsem dopadla tam, kde teďka jsem.

Hm, ano. A co třeba pociťuješ jako pozitivní v tom jak teďka žiješ. Nějaká pozitiva tvého současného stavu.

Že si myslím, že si mnohem víc uvědomuju věci než normální lidi. Pro normální lidi je strašně důležité to, že já nevím, že hmm, jim utekl seriál, takové prostě strašné banality, jo. Přitom já dokážu žít bez elektřiny, maximálně si na káčku nabiju telefon, jo, to je tak asi všechno. Tekoucí vodu máme v potoce. Jo, že prostě, asi teďka víc vnímáme ten život. Ten skutečný, jakože tu realitu. Oproti těm ostatním lidem.

A něco negativního třeba, tě napadá?

No jasně, když prší. Jako asi jo, samozřejmě, že to není jenom úžasný zážitek, jo, to kempování. Že tam je spousta negativ, ale jako dá se to, člověk se naučí. Jojo

Jojo, takže máte tam nějaký stan, nebo něco?

Ještě ne, zatím normálně pod hvězdama. To je boží, normálně člověk usíná a najednou malý vůz.

Perfektní

Ano, má to romantické kouzlo, ano má to svoje kouzlo.

Teďka trochu odbočíme k druhému tématu.

Co si představíš pod smyslem života, tak úplně obecně.

Hm, tak nad tím jsem nikdy nepřemýšlela, jako takhle.

Vůbec?

Smysl života, no nějak to přežít. Prostě aby každý jako hlavně neškodit druhým a udělat prostě to co člověk chce, dosáhnout něčeho, čeho chce, ale neškodil u toho druhým.

Hm, jo, a jak bys třeba popsala člověka, který podle tebe žije smysluplný život? Kdyby ti takhle někdo řekl.

Tak to nevim. Možná bych řekla, třeba ty a Peťa, jako takhle vy co pracujete tady. Myslím, že tohle, že by to, že to, že mi přijde jako smysluplný život, že pomáháte druhým a Jo, jo.

Takže když někdo třeba pracuje v bance?

Jako no, je to práce, vydělá si hodně, ale třeba v té nemocnici, nebo takhle, když pomáhá druhým, přijde mi to takové smysluplnější. Nebo pak jsou takové úplně šílené věci, jako že odjede do Afghánistánu, třeba ti lékaři bez hranic.

Ano

To mi přijde jako úplně úžasné, úžasné bytosti, že něco takového dokážou.

Hmm, super, Tak to jo.

Je pro tebe teda něco smyslem života, nebo máš něco takového?

V tuhle chvíli ne. Přežít. V tuhle chvíli jako vyloženě přežít no.

Není tam nic, že bys měla nějaký cíl, nebo tak?

Právě že jsem zjistila, že už jsem na nějak cíle rezignovala no. Jako no, chtělo by to zas asi trochu se dát dohromady. Ale ne, v tuhle chvíli ne.

Takže žiješ spíš přítomností?

Přítomností no, nějak to prostě to, to no. Ale teď zase ta práce, jako najít si nějakou tu práci, to by bylo fajn si myslím, nějaký posun. Nebo ten pracák je taky dobrý posun.

Jojo, to je super.

Tak to jsou takové moje cíle.

Může ti to přijít pořád dokola, ale přemýšlíš, jestli je tvůj život smysluplný? Jestli když třeba ležiš pod těma hvězdama, tak si říkáš..

Ne právě že ne, to jsem ještě nepřemýšlela, ne že bych byla ten ufňukánek, že bych si strašně stěžovala, jakože prostě chudáček největší. Spíš tak nějak jako, dá se to přežít, Ale jako o smyslu to jsem nikdy nepřemýšlela.

Jo, v pohodě, takže to bereš tak jak to je a prostě aby se to dalo nějak zvládnout.

Ano no.

A myslíš, že by se dalo teda něco změnit, nebo co by muselo být jinak, abys to tak vnímala, že je to smysluplné.

Těžko říct jako takhle, jako určitě se dá spoustu věcí změnit, bych mohla, abych jako těm ostatním, aby jako ostatní lidi vnímali můj život jako lepší.

Hm, ale tady jde spíš o tebe.

No jako jo. Ale z toho smysluplného hlediska, těžko říct.

Nepotřebuješ nic takového.

Ne (*smích*),

Že bys třeba začala dělat v káčku, nebo jela do Afghánistánu, ne?

Ne, to ne, tak takový hrdina nejsem. No tam by o mě tak stáli.

A myslíš, že jak to teda vnímáš, že žádný ten moc smysl není, tak jako ovlivňuje to jak žiješ? Že kdybys třeba...

Jo, že kdybych třeba měla nějaký vyšší cíl, tak bych víc věnovala tomu, té změně toho současného života. Vzhledem k tomu, že jsem teď nějak stagnovala na tohle všechno, tak asi mě to taky drží tam, kde jsem, furt, tak a žádná změna.

Jojo. Nebo, že kdybys měla práci, víš jakože, dům, že by ses nemusela starat, tak jestli bys hledala nějaký ten vyšší smysl.

To, to asi ne, asi bych na tom byla furt stejně. Já jsem jako nikdy nebyla ten člověk, který by chtěl jako wow něčeho dosáhnout, bůhví jak nikdy jsem nepatřila k těmhle lidem s velkýma snama.

Čekalas lepší odpovědi, co? Ti moc nepomůžu. (*smích*)

Ne, ne, úplně v pohodě.

Jojo a máš teda nějaké cíle, teď. Ale to už jsi mi asi řekla. Cíle v životě.

Jako samozřejmě, najít nějaké to ubytování, ale v podstatě nějaké konkrétní cíle jako chci dosáhnout toho a toho, to asi ne.

No, nebo něco úplně vyššího, jako úplně mimo.

Nene, asi ne.

Tak jo, takže jsi asi ani nezažila pocit ztráty toho smyslu?

Samozřejmě, samozřejmě, jako určitě. Třeba s těma dětma, takhle, tak to jo. Ale to nějak, tak jsem možná nějak rezignovala už na všechno. Vlastně v době, kdy jsem přišla o děti, jo, že, že jsme přišli o byt, o děti, o všechno.

Máš teda dvě děti

Dvě

Jojo

Jo, tak v ten moment jsem nějak rezignovala na to.

Tak to by třeba nemohlo být ono?

Jako určitě, určitým způsobem bych určitě chtěla zpátky svoje děti, ale reálně to nevidím.

Myslíš?

Myslím, že ne.

Takže ony jsou teď v péči, vlastně rodičů partnera?

Hmm. Matka se vlastně chce soudit, protože vlastně jeho matka je nechce vlastně ani na jeden den jí dávat, jako mojí mamce. Takže tam to, no nevím no.

Podle paní sociální pracovnice jsme permanentně v nepořádku a tak, tam nevidím moc velkých nadějí.

Že tohle by mohla být ta motivace, teoreticky.

Jako to asi jo, že určitým způsobem je, určitým způsobem jo. Že by člověk chtěl se proto změnit, ale zase těžko říct.

A vídáte se aspoň?

Joo, jo, jednou, dvakrát týdně. Vždycky.

A myslíš, že kdybys, teda kdyby to tam mělo nějaký smysl, v tom tvém životě. Něco. Kdybys třeba měla u sebe ty děti, ...

No, no.

...tak myslíš, že by se změnilo to, jak teďka žiješ?

Tak to každopádně, ono by se to první muselo změnit, abych mohla mít ty děti. Jakože prostě takhle.

Jojo, to máš pravdu.

Ne, pak bych samozřejmě, jak to bylo předtím, když jsem bydlela s nima a kdesi cosi, to bylo furt konstantní, já nikam, já jako nejsem člověk, který by chtěl něčeho dosáhnout, nějakého postavení, nebo něčeho. Mě bylo konstantně fajn, teď je to zas konstantně.

Takže tak.

Jo, tak super, to je všechno.

To bylo krátký. To jsem ti moc nepomohla.

V pohodě, děkuju.

PŘÍLOHA P IV: TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT C

Takže ještě se tě zeptám, jestli ti nevadí, že si to budu nahrávat?

Ne, nevadí mi to a je to za mého vědomí a souhlasu.

Super, bude se to teda týkat smysluplnosti života a začneme tak obecně.

Jak bys popsal svoji situaci, jak kdyby, jak to teď máš, kde bydlíš, pracuješ, jestli užíváš.

Hm, užívám oproti minulosti velmi málo. Což si připadám, že bych v podstatě ani neměl chodit do káčka. (smích). Ale jinak..., hmm, jak pokračovala ta otázka?

Jak to teď máš, jestli někde pracuješ, bydlíš.

Bydlíme teďka na squatě. Hmm, zkoušeli jsme se přestěhovat, teda už rok bydlím venku. Prvního půl roku jsme stanovali, potom nám kolem stanu začal běhat divočák, jelikož období je prasečího moru, tak jsme se přestěhovali do domečku u atomového krytu. V domečku jsme si pořídili kamna, a tak jsme tam žili asi čtyři měsíce, než přijeli majitelé, kamna nám vyhodili, vyhodili dveře, vyhodili okna. Tak jsme se přestěhovali přímo do krytu. Tam jsme bydleli asi dva měsíce. Noo, po těchto dvou měsících jsme zjistili, že venku už je konečně tepleji, než v krytu, tak jsme se přestěhovali ven. Tam jsme bydleli asi týden, pod širákem, což bylo úžasné, než jsme zjistili, že jsou tam přemnožení klíšťáci. No takže teď už zase asi tak tři dny bydlíme zpátky v domečku, i když bez oken, dveře jsme si donesli z krytu, tak máme alespoň dveře. No, a co bude dál, to ví čert.

Uvidíš, jak dlouho takhle žiješ, jak dlouho bereš?

Beru do svých 18 let, hmm. Od svých 17 let, tak nějak, jsem měl přítelkyni, která už ně jakou dobu brala, nitrožilně, takže jsem tak nějak věděl, jak se to asi nitrožilně zhruba dělá, takže ve svých 18 letech jsem si sehnal drogu a hned, na zkoušku jsem si to prostě vpálil. No v podstatě já jsem si to, nešňupal jsem to, nic takového, hned napoprvé jsem si to prostě dal, sám.

Noo a od té doby jedu 20 roků a moje nejdelší přestávky byly, asi, když jsem byl ve vězení sedm měsíců, potom nějaká probačka, no tak jsem byl asi dejme tomu deset měsíců bez drogy. To je tak moje, za těch dvacet let, asi nejdelší absence. Pak tam byly ještě nějaké pobyty v nemocnici, to byly taky moje absence a to bylo asi tak zhruba od měsíce do tří

měsíců. Jo, to bylo asi všechno, ale jinak z vlastní vůle jsem dokázal abstinovat dva měsíce.

Jo, tak to je dobré.

Za těch dvacet let.

Tak třeba se to bude prodlužovat. A máš pocit, že to jak teďka žiješ, jak teďka všechno je, nebo třeba už těch dvacet let, že sis to jako vybral, že je to tvoje volba?

Hmmm, je to o, hodně o předsudcích, hm mých příbuzných. Kteří mě začali hned z počátku odsuzovat a v podstatě mi nedali šanci se s tím vyrovnat sám. Si myslím já. Nevím co je na tom pravdy. V podstatě mi ani nedali možnost zjistit jestli. Mmm, jestli mám pravdu já nebo oni. Já si myslím, že člověk, který chce přestat, dokáže přestat sám od sebe. A žádná léčebna mu v tom nepomůže. Předpokládám tak, protože neznám jediného člověka, který by přišel z léčebny a byl vyléčený. Ale zato znám lidi, kteří, které to prostě přestalo bavit, v určitý čas a prostě do dneška jsou čistí.

Hmm. Takže to bereš tak, že sis to vybral a teďka s tím jsi spokojený.

Ne ne ne. V podstatě spokojený nejsu, samozřejmě že ne. Protože většina světa mě odsuzuje. Mě to vadí, protože jsem docela žil kvalitní život, sportoval jsem, kdesi cosi a jelikož mě ten svět začal odsuzovat tak, tak mě tak nějak přihrávali k tomu, kde su.

Jo, to chápu, A třeba vidíš jako pozitivní na tom jak to teďka máš? Nějaké výhody toho.

Výhody toho (smích). Hm, snad jedině ten můj objektivní pohled na ten svět, může být jediná výhoda, kterou na tom shledávám. Jo, ale to je tak všecko.

A něco negativního?

Důvěra rodiny. Tu jsem ztratil v podstatě hned v počátku. A, negativního, nevím, hmm, Ten pervitin, já si myslím, že když je kvalitní, tak se na tom zdraví až tak neprojevuje, a hmm. Víceméně, já jsem spíše alkoholik (smích). Takže, to se, to se na zdraví projevuje, to je jasné.

Jo, takže to, možná.

Tak se přesuneme k druhé části

Tak úplně obecně, teď. Co si, tak obecně představíš pod pojmem smysl života?

Hm, smysl života, jelikož to беру tak nějak od počátku světů, světů světa, nebo jak se tomu říká. Tak já si myslím, že základní dvě pravidla, mm lidského bytí, je přežít a namnožit se. Jako každá bakterie. A to je asi tak všechno. Já si myslím, že obě dvě záležitosti jsem zatím splnil. No a.

To je perfektní, takže když tu mám, „Jak by sis představil člověka, který žije smysluplný život?“, tak je to ten, co se dožil určitého věku a má rodinu?

Áno áno, docela si myslím, že podstatné je prostě, mm děti vychovat. Bohužel ta příležitost mi byla vzítá, takže, mě to docela hodně mrzí, no.

Takže v tomto si myslíš, že by to bylo lepší, že by to bylo víc naplněné, kdybys mohl mít ty děti u sebe a vyplat si je.

Aa, ty děcka jsou pořád moje děcka. Prostě, takle, oni mě pořád poznávají. Prostě, většinu života byli se mnou, a s Barborou, a to málo, co je mají mí rodiče. Prostě ještě zatím tak moc... NĚCO.

Jo, kdyby sis našel tu práci a takhle, tak by to šlo potom.

(pláč)

Chceš pokračovat ještě?

Jo

Takže přemýšlel jsi někdy o tom, jestli je tvůj život smysluplný? Že by ti přišlo, že jako to nemá cenu. Jestli jsi nad tím někdy rozjímal.

No takhle, já si připadám jako docela inteligentní člověk a pár vynálezů a nápadů jsem už měl. Bohužel jsem je nikdy nenechal zaregistrovat nebo tak. Třeba konkrétně, jeden ze svých vynálezů někdo uplatnil dřív a včera jsem ho viděl v parku.

Co?

No skateboard na dálkové ovládání

To existuje?

No, normálně včera, to se zeptej klidně Barbory, včera jsme viděli chlápka, který prostě držel v ruce, držel ovladač a měl skateboard na dálkové ovládání. Jezdil na něm, mohl si ho posílat podle sebe, kam chtěl.

Jako ani nešlapal tou nohou?

Ne, jenom prostě držel v ruce ovladač, měl tam brzdu, plyn, no pod prknem baterii, dva motory na zadních kolečkách. No jeden z mých vynálezů, které jsem prostě nestihl si za registrovat.

Někdo ti to vyfoukl, sakra

Ještě mám druhéj, ale ten je trochu, ten je trochu rozsáhlejší. Jelikož se na mě všichni dívají z pozice, jako že jsem narkoman a ten má ty silné představy a kdesi cosi, tak to nemůžu (zrealizovat?)

A ještě mám jeden vynález

No

A ten čekám, kdy přijde do oběhu.

A co to je?

(smích)

Chceš to utajit zatím?

Ale ne, ne není třeba. Aa nazývám to dvouosý válcový motor.

Aha, tak to je trochu mimo mě.

Noo, však jo. *(smích)*

A to je co, něco jakoby do strojírenství?

Noo, tož jak máš motory, buď máš spalovací, může být samozřejmě na stlačený vzduch.

Joo, jako do auta?

Noo, jako to v podstatě nemáš šanci to pochopit.

Joo, to já vůbec nechápu.

Joo, to já vím, ale vždycky říká to je tvůj fantas, to je tvůj fantas.

Ne, náhodou mě se to líbí

Nee, ale říkají to, že je to můj fantas, tak dokonce jsem aji volal na to, na, sakra, patentní úřad. A oni říkali- že takové, pošlete nám prostě nějaké vysvětlení o tom, na jednom, aspoň 1 aspoň A4, aby to bylo a dones to. A oni že by to zaregistrovali, ale tondlencto. No že by to zaregistrovali. Jenomže prostě, jsem se k tomu nedostal. Ale už to je tak deset patnáct let co to mám v hlavě. Já jsem totiž viděl pořad v televizi, kde měli podobný takový motor, jenže nedokázali vyřešit no. Já nebudu vysvětlovat detaily, myslím, že je to zbytečné

To asi je, žes to dovedl do dokonalosti

Noo, v podstatě je to něco jiného, ale ten jejich nápad byl prostě.. .Jenže oni nedokázali dotáhnout nějakou věc k dokonalosti. Tím pádem jim to prostě nefunguje. No a já jsem tu jejich věc dořešil a...

No, tak běž tam, normálně!

Ale ne, všeci mě říkali, seš magor, tobě haraší. Já to nebudu řešit.

No a co, však o to nic, tak to když ta hodí do koše a bude to. A jinak tady pojede auto a bude se jmenovat podle tebe, jak je Tesla, chápeš.

(smích) máš Dieselův motor, Whittlův motor. Víš, který je to ten Whittlův?

Nevím

To je ten co skáče, to je ten co vynalezl tryskový motor.

Aha, vůbec, to jde úplně mimo, tady ženské chápání.

(smích)

Jenom se k tomu ještě vrátím, jestli máš pocit, že je tvůj život smysluplný?

Takhle, to jak jsem ti říkal. Základ už jsem splnil.

Ano, přesně tak

Takže, teď už se snažím jen tak přežívat. Docela rád bych vychovával svoje děti, bohužel mi to zatím není umožněno, samozřejmě ...

Ale ještě není všemu konec

... ale samozřejmě člověk tak nějak z pohodlí. Víš, tady v tom světě, víš. Zpohodlí. A v podstatě, ale zase mě na tom vadí ten strašný prostor pro nudu, víš. Strašně moc prostoru pro nudu, a to mě teda docela hoodně vadí, víš. To pak člověka napadají píčoviny.

Ano

Myslíš, si, že kdybys nebral a nepil, že by to bylo všechno jinak?

Myslím si, myslím si, že bych duševně byl o hodně ochuzenější. Jakože, že prostě bych ten svět nevnímá tak, jak ho vnímám dnes. No, jako je to něco jinýho, jenomže zase na úkor toho, zas ta společnost mě odmítá. Je to takové plus a proti, prostě, víš.

Vidíš, to, tys vlastně vyhrál.

Hmm to není vítězství, jako co..

Takhle, na tomto světě bysme se měli orientovat, mm vůči většinové společnosti, tak ně jak abysme prostě s ní soužili, jinak budem odmítáni, jo. No.

Ano

Takže, rozhodně to není vítězství, vítězství je to, že člověk vidí všechno, co tady opravdu je. Jo Ne jen to povrchní, víš. Ale, kurvy, mafii, kdesi cosi. Tohle všechno člověk vidí a naučí se s tím tančit, a kdo to nezná, kdo to nezná, tak v podstatě, když to potká, tak na tom, tak o to zakopne.

Ano ano

No tak jedině toho, ale jinak jako v podstatě ne.

A máš nějaké cíle v životě, třeba kromě těch dětí ještě něco.

Vychovat svoje děti.

Hm, to ti stačí.

Protože moje matka tady nebude navždy. Můj fotr je prostě neuvěřitelný kretén. A ne vím, co bych k tomu tak řek. Prostě moje děti jsou úžasné. A mrzí mě, že jsou prostě bez táty.

Hm, a co by tě motivovalo, třeba, abys to zrealizoval.

Ee, ty, v podstatě jen to, aby z tama zmizel ten fotr, protože on je záškodník. On od mých osmnácti let, prostě, mi záškodí jako bych byl jeho sok.

Aha

Jako bych byl jeho sok, od mých 18 let, prostě, se ke mě tak chová. Je pravda, že v mých 18 už jsem začal brát. Jo, takže to mělo nějakou souvislost, si myslím. Jenže on je prostě alkoholik, dá se říct, je závislý a byl se léčit, vydržel tam 14 dní, pak podepsal reverz. Jo, aa milenek, milenek jak toto. A od svojí matky jsem se dozvěděl po 38 letech, že možná nejsem syn svého otce, ale jako podle rysů asi nejspíš jsem, jo, ale možná že ne.

A todlencto je morální rodina jak sviňa, jo, prostě. Jak po revoluci, prostě, najednou začalo být peněz a moralizovali a moralizovali, jak bych, jak má vypadat slušný člověk, jak se má chovat a kdesi cosi. A po 38 letech se dozvíš, že možná nejsi syn svého otce, jo a od bezdomovce, který je kamarád mého taty se dozvíš, prostě kolik měl milenek! No,

Tož to je, takže zažil jsi někdy pocit ztráty smyslu života, že je to všechno úplně na nic?

Mm, když jsem potkal Barboru, asi tak nějak do roka ona otěhotněla, nejsem si jistý úplně přesně, ona otěhotněla a já jsem měl mít nástup trestu. A říkám, já tam nastoupím, abych splatil dluh společnosti a abych prostě byl, měl klid a mohl se věnovat naší rodině. Ona do 14 dnů, po tom co já jsem nastoupil si našla milence, vůbec se mi s tím netajila, a v tom kriminále, když si to člověk takhle uvědomuje, tam nemáš šanci se ani na pit, dát si ani panáka, nic, prostě nic, co by ho uklidnilo, v podstatě. Tak si to člověk vyžere od A až po Z, jo, úplně.

Jo, nespíš, toto. Tomu se říká mrskat. Víš, v hlavě mu to mrská. Jo, člověk se mrská. Jo prostě, tak jsem si to tam vyžíral, tam nějakých těch 7 měsíců, noo a to bylo, to bylo krutý. No, kdybych byl na svobodě, tak se jdu vožrat, jo, kdesi cosi, ale prostě tam nebyla možnost, víš!

Tam si to musíš prožít

No, úplně, úplně, dotvrda, úplně, dotrva, prostě dotvrda. To bylo krutý.

Tak jo, já myslím, že to je všechno, bylo to perfektní, děkuju.

PŘÍLOHA P V TRANSKRIPCE ROZHOVORU, RESPONDENT D

Takže souhlasíš s nahráváním?

Ano

Dobré

Tak na začátek se tě zeptám, jak bys nějak popsal svoji situaci, jakože jak to teďka má, jestli někde bydlíš?

Takže teď už je to lepší o něco, no, bydlím ve stanu, ale, je to lepší, protože se snažím se dostat z toho ze všeho, jako jo.

Hmm, takže práci zatím nemáš?

Ještě ne, ještě ne, vůbec.

Jo, ale občanku máš vyřízenou, na úřadě jsi.

Jo, všechno, sociálka, všechno mám. Ještě teď hledám ubytovnu, takže

Jo, takže se to rozjíždí pomalu

Ano

A na ulici jsi jak dlouho?

Asi rok, rok, no, rok.

Jo, takže předtím nějaké ubytovny, nebo něco?

Byly, byly, na ubytovně (název ubytovny) jsem bydlel. Dělal jsem na pile, noo ale už nedělám

Jo, a ty huliš třeba?

Ne, pervitin beru, jako někdy nose, někdy buchnou jako, jo, ale spíš tou buchnou.

Jo, a ještě to mícháš s alkoholem?

Ano, ještě ten alkohol do toho. Ale teď už alkohol moc ne, protože mám slinivku, že chycenou, takže to omezuju, ten alkohol jako spíš.

Hm, máš pocit, že ten život, jaký ho žiješ, jaký ho máš, že je to tvoje volba, že sis to vybral?

Jo, je, no, je. Protože matka na mě sere, že. fotr ten už není, že ségry taky, ty jsou tři sta kilometrů pryč., takže, mám tady jen Mirku a malou.

Jo

A malá je jak stará?

Osm let, akorát teď musíme bojovat, že, protože teď ju má v pěstounské péči, že.

Už ji má nějaká cizí rodina?

No, jenom předčasně, dočasně tak víš.

Jojo

Takže, protože oni mi dali, ona je od února, vzítá jako.

A ona byla u tchýně bývalé.

Ne u mojí přítelkyně, žila s ňou. Akorát ona se přestěhovala tady s na charitu, nedošla dva dny, a sociálka jí to vzala, rozumíš.

No Takže mám na to od února, od února mám na to rok, abych si získal práci, bydlení, abych jí udělal zázemí, rozumíš.

Jojo

Abych ju mohl dostat zpátky. To je bez soudu, zatím.

Aha, jo,

Bez soudu, takže musím se snažit to nějak dát do kupy

Jojo, tak to jo, takže je tady u nějaké rodiny tady v našem městě?

Někde v (v jiném městě), to ti nikdo neřekne že

Takže ji ani nesmíš navštěvovat?

Jako jo jo, už mám domluvenou schůzku (datum). Teď (datum). Na sociálce, víš, jedu za ňou. Takže nevím, jak tam dlouho budu, jestli hodinu, dvě, nevím nevím, je to poprvé, že

A asi, aji s tyma pěstounama, asi se potkáme, jako víš, určitě, si myslím jako.

Aha

Ale nikdo ti neřekne jako, kde bydlí, samozřejmě, to je kvůli únosu a tak.

Jo, to je ochrana pěstounů, to tam musí být nějak fungovat.

Tak uvidíme, jaké to bude.

A co pozitivního vidíš na tom, jak teďka žiješ?

Teď? Teď Mě drží nad vodou moje přítelkyně a hlavně malá, že, já to dělám kvůli malé, všechno, už nefetuju moc, a nebo nechlastám. Sem tam si dám, už to omezuju, víš, tak prostě, chci omezit úplně, jo, skončit úplně s tím. A úplně začít od začátku jako.

Jojo

Tak uvidím no.

A něco negativního tam vidíš?

Negativního, to je ten chlast, no.

Jojo

Ten chlast a ty fety.

Hm

Tak se přesunem k druhé části, to bude takové obecnější, zatím.

Co si představíš pod smyslem života, když se to tak řekne, co se ti vybaví.

No, co, nevím, co bych na to řek. Mmm

Třeba, jak by sis představil člověka, kdyby o něm někdo řekl, že vede smysluplný život

Nevím, nevím, vůbec.

Jakože takhle jsi nad tím nepřemýšlel?

Ne, vůbec, takto á vůbec nepřemýšlím, to já vůbec jako, nepřemýšlím o tom.

Nebo jestli tě někdy napadlo, taková nějaká chvilku, jestli to tady má smysl pro tebe.

Jo, ty myslíš, jestli jsem přemýšlel o sebevraždě, nebo takle jako.

Třeba

Joo, tak to už bylo, jako, dvakrát, jo ale to jako, to byly jenom takové ty zkratky, to jako, že bych úplně o tom přemýšlel, to to vůbec.

Nebo, že bys třeba něco změnil, že bys tak přemýšlel, jak teďka žiješ, jestli to má nějaký smysl a že bys třeba.

Noo, přemýšlel jsem, že bych byl nejradši, kdyby mě třeba zavřeli, víš, tak ti to řeknu

Hm

Že by ti to víc vyhovovalo?

Noo, že bych to tady neviděl, třeba malinkou, jo, moju přítelkyni s jiným, jo borcem fety že bych neměl dostupnost, alkohol a takhle víš, takhle jsem přemýšlel.

Jo, že bys tam byl v bezpečí

Noo, bezpečí, bezpečí to není, ale jako takhle, byl jsem tam ale jako, bylo by to lepší asi, pro mě.

Jo?

Jo, ale zas se to změnilo tak úplně jinak, že jsem si říkal, proč bych to měl dělat, jako, když se ke mně vrátila, že.

Jojo

Bývalá a teď ještě malá do toho, už zas mám jiný cíl jako to řešit jinak.

Hm

Jako já to dělám jenom tady, kvůli malé a kvůli Lídě, jinak bych chlastal a fetoval, jo, tak ti to řeknu.

Jo myslíš?

Jo určitě.

Že by ti to bylo jedno

Určitě no, co jiného dělat na tom světě, krást já neumím jako, že, jo. Toho se bojím jako.

No ne bojím, to zase musím být opilý, abych to udělal, jo, za střízliva, to já se bojím

Jasně, Tak možná ten smysl můžou být ty holky.

Jo, jsou, jsou, právě že to oni jsou, to právě je ono.

Že je to takový motor

Je, to je ten motor právě, právě já jsem si vysral aji na tu ubytovnu (název) co jsem bydlel, protože ona mě opustila, vzala mě malou, jako prakticky, nebo jsem ztratil aj malou, jo když to tak vezmu, tak říkám, co budu dělat, sám. Že, tak to začlo chlastem, potom říkám, to seru, budu, začnu fetovat, skončil jsem na squatě(název), prakticky, jo, ale tak kluci mě drželi, že, nějak trochu

Jo, tohle se stalo před tím rokem tady tohle? Jo, že jste spolu bydleli na bytě?

Noo, rok a půl to je asi zhruba, už jako. Ale půl roku jsem bydlel jako na ubytovně, a rok bydlím už, nebo bydlel jsem na squatě(název).

Jo, takže před rokem a půl jste žili s Lídou a tou holčičkou.

Jo, před rokem a půl, jsme byli jako v obci (název obce), jsme fungovali, jo. No bohužel moje chyba, její chyba, no bohužel.

A tak my jsme to taky, že, život to chtěl.

Jo, třeba jo

Že jsme si dali takovou pauzy, rok a půl, jako spolu, od sebe no.

Přesně tak, jako jo

Ale bylo to peklo, no jako jo, to ti řeknu.

Jo, takže pak jsi narazil nějak na kluky, jste se předtím neznali?

Jo, jako já je znám kluky, já je znám dlouho, kluky, jako jo.

Noo a šel jsem na squat (název) a už to bylo, no, říkám, a kluci mě, buď tady s náma a co tam budeš sám

Jo, přijali tě v pohodě?

Joo, jasně

A ty jsi byl na té ubytovně (název) a oni tě vzali, jo.

No, na ubytovně (název), noo, tak říkám, tak to, tak já to zkusím a byl jsem tam rok, říkám.
No necelý rok asi.

Tož to jo, takže i ta pila skončila

Pila, všechno jo, jako to všechno skončilo.

A to jsi odešel sám?

Sám sám, sám jsem odešel. Jsem nedal ani výpověď, nic jako-

Prostě jsi nedošel

Nic, prostě, protože já jsem marodil se slinivkou, teda s nohou, že, jsem byl v nemocnici a potom jsem došel z nemocnice, protože, říkám, proč bych měl chodit do práce, mě to nebaví, samotného jako, nebo pro někoho.

Ano

Seru na to, peníze se udělají jinak, a dají se udělat jinak, myslím. Proč by někdo dělal rukama, když může dělat hlavou tak ti to řeknu.

Aha, máš něco takového, jo?

Jasně, všechno se dá.

Přesně tak

A v těch (název obce), vy jste tam byli v nějakém bytě?

Ne, tam jsme byli taky na ubytovně, ale tam jsem měl jako 2+KK, jako dvě místnosti a takový, kuchyňskou, takový kuchyňský kout, takový kumbálek, tak jsem z kumbálu udělal kuchyni Lídě, takže tam měla všechno, že.

No a bylo to tam v pohodě po děti, jako dalo se to tam?

Jo, dalo se to tam, však malá tam chodila do školky, potom tam chodila do školy, že, tak první třídu tam dochodila. Jako v pohodě tam byla jako.

Aha, že některé ty ubytovny bývají takové zanedbané.

Nee, tam to bylo v pohodě, tam když sis to udělal tak to bylo dobré, a ta ubytovatelka byla zas vstřícná, jako, že ti povolila třeba, říkám, že potřebuju kuchyň, rozumíš, a tím že mi povolila jako udělat kuchyň, jako rozumíš. Takže ten byt už je jak kdyby 2+KK.

Jako, že sis to tam upravil tak

No, to je takový apartmán, ona tomu tak říká, víš,

Jojo.

Ale když jsem to viděl poprvé já říkám, já tady umřu. To jako říkám, o nemyslíjou vážně ta sociálka, jako a sociálka ju tam pustila, aji s děckem. A přitom říkají, že jako dítě nesmí na ubytovny, žejo.

No přesně

Ale tam byla zas tam výhoda, že tam máš sociál, sociálku a sprchu jako jo, vevnitřku, že to nemáš společné, že to máš jenom pro sebe.

Aha, jo?

No že to máš jenom pro sebe, kvůli tomu to tam povolili to dítě, víš, to máš aj tady na ubytovně (jiný název), že.

Tam taky jo?

Tak tam Luděk bydlel zase s dětma, taky a taky mu to povolili.

A tehdy jsi ještě nepil vůbec?

Jooo, tak (smích), pil, pil jsem, to víš, že jsem pil. Ale zas jsem to tak nepřeháněl, protože jsem chodil třeba do práce, že, jo takhle, ale samozřejmě, že jsem si dal pivo

Jo, to jako samozřejmě, to jsem nemyslela, jako jestli jsi hodně nepil.

Joo,t o třeba o víkendu joo,třeba jo, to jsem se vypil, nebo aji zfetoval

Jo, už i tehdy?

Joo, jasné, to už mám,, už dlouho, v tom jedu jako v těch fetách, ale jako zas musím říct, že už mi chtěli dávat nějaké léčení nebo co,ale já to nepotřebuju. Já když řeknu, nechcu, tak já si nedám, rozumíš.

Máš to tak jo

No já to mám v mojí hlavě, normální jako, zatím si myslím, že to mám normální, jako samozřejmě, když mi někdo nabídne, tak si dám, že, neodmítnu, tak ti to řeknu, ale když řeknu, nechcu, tak si nedám. Ale můžeš tam mít toho moc toto, ale nedám si.

Nebo když víš, že jdeš do práce

Noo, to já si dám jako, prostě když si řeknu nechcu, tak si nedám, když na to třeba ne mám chuť, tak si nedám.

Jo, že tě nikdo nepřemluví

Nepřemluví, strávou vůbec, že, třeba Tomáš je kámoš, třeba dej si trávu, nechcu, tak si nedám.

Trávu vůbec nekouříš, jo

Jako kouřím, sem tam, ale jako ne že bych každý den, jak to tady třeba kluci dělají, jo to nee, to vůbec, to jenom výjimečně, jako.

Jojo takže, i ten pervitin tak výjimečně a nikdy to nebylo, že bys bral víc, dřív?

To joo, tak, pervitin. To joo, když jsem bydlel u ségry, jako v Čechách, tam byl přísun furt jo. Teho.

Jo

Tak ti to řeknu, tam byl přísun furt, jo takže nebyl problém, že.

I ségra brala?

Jo, ještě bere.

V čechách jo

No, v Čechách jo, to je nejstarší ségra, ta ještě bere, nebo si myslím, že bere.

Nejste v kontaktu

Vůbec, právě že vůbec, co mi umřel tata, tak od té doby, ne.

Aha, a to je jak dlouho?

To je od, no minulý, ne no minulý, rok, no na ty, na Mikuláše, takže nevím vůbec.

Tak tam jste se viděli a pak už vůbec

Nene, to je už před, to je ještě dýl, to bylo.

Jojo

Já jsem ji neviděl, no nevím kolik, asi od léta, jsem tam byl naposledy, v létě, jo, u nich jako na návštěvě. Aji s malou, jako takže od té doby jsme se neviděli. Jako v kontaktu jsme byli, kvůli tatovi, ale že by jako ona by došla nebo toto, jako vůbec.

To ještě mi nechali, abych já řešil pohřeb tady, jo, nesmysle prostě, rozumíš, tak jsem byl na všechno sám.

Ne že by jo, no a už to začalo, jsem byl na všechno sám, tak co, tak jsem si vzal buď kořalku, nebo víno, nebo pivo, a nebo fety, nebo pervitin, že, když jsem si vzal, tak jsem byl zrychlený, že, takže to šlo, vyřizovat všechno, jo, takhle no.

Jo, takže jsi byl ze začátku v Čechách, jako z mlada a pak ses přestěhoval sem

Jo, v Čechách, tam jsem bydlel asi 12 let, u ségry.

Hm

Potom jsem si našel tady Lídu, že, jako po telefonu, tak jsme se sem přestěhoval zpátky, za ňou, kvůli ní, jsem se přestěhoval sem, no a 12 a půl roku jsme byli spolu. Jako

I jste byli manželé?

Ne, jenom druh a družka

Jo, nechtěli jste se vzít.

Tak jako já jsem chtěl, já jsem ju žádal asi čtyřikrát o ruku, ale, ale prostě to já nevím ani proč, ona mi řekla jako ano, ale nevím, ani proč to tak, jako. Nikdo nebyl schopný asi jít pro papíry, nebo já nevím.

Joo?

Nevím ani, nevím, proč, nevím

Jo.

A asi to bylo tak, že se nikomu nechtělo na radnicu nebo tak, nevím

Tak ještě to můžete dohnat

Nevím, no to asi ne, to není potřebné ten papír, ten papír nepotřebuješ na to. A radši být jenom tak svobodný.

Tak super, to mi stačí, děkuju.